Biblioteca Centrală Regională Hunedoara-Deva

Proletari din toate țările, uniți-vă!

LUCEAFĂRUL

SĂPTĂMÎNAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA ● Redactor-șef EUGEN BARBU ● ANUL IX — Nr. 4 (195) Sîmbătă 22 IANUARIE 1966 — 8 PAGINI. 1 LEU

drumul glorios al unirii

Istoria poporului român, popor de baștină în aceste locuri, unde a trăit și a murit Decebal, este plină de frămîntări, de înălțări și de victorii. Bătăliile pe care le-am pierdut de-a lungul anilor au fost numeroase, fiindcă numeroase au fost și piedicile care ne-au stat împotrivă. Cele pe care le-am cîștigat, însă, au fost și mai numeroase, infinite. Și dintre acestea, cea mai de seamă rămîne bătălia dată, în timp și împotriva timpului adeseori, pentru afirmarea unității noastre de limbă și de simțămînt, factor important dacă nu chiar esențial în existența unui popor. Cred că sînt puține cazurile în care un popor își cucerește unitatea și libertatea atît de greu, după ce a fost supus atîtor încercări, începînd cu ocuparea și fărîmițarea teritoriului propriu — a Daciei felix — trecînd apoi pe sub apăsarea semilunei și a stemei habsburgice. Imperiile își disputau aici interesele și pretențiile, înrobitoare toate, menite să ne transforme în slugi, pe noi ca și pe alții.

Ideea de unitate, convingerea că sîntem unul și același popor, născut iar nu făcut, a fost și a rămas ani în șir axul de simetrie al existenței noastre, devenind cu timpul însuși sensul acestei existențe. Unii ne-au socotit robi prin naștere, iar alții au crezut, din interes, că sîntem viitură, aluviune istorică pe niște pămînturi pustii. Neadevărurile însă n-au viață prea lungă, chiar dacă pot juca un anumit rol în istorie. Există o dreptate inevitabilă în desfășurarea istoriei, conformă cu sensul principal al progresului. Credința nestrămutată în această dreptate, răbdarea și stăruința, îndîrjirea moștenită de la străbuni — ne-au ajutat să ne realizăm pînă la urmă țelurile fundamentale ale existenței noastre : unitatea și eliberarea. E adevărat, însă, că această credință, ca și alte simțăminte înalte, românești dintru început, — au fost păstrate și înmulțite prin ani de poporul cel mare și adevărat, de cei ce ne-au lăsat moștenire „Miorița", de cei ce umblau cu oile, bătînd bărăganurile și plaiurile Țării, în cîntec de caval și în sunet lin de tilingi. Ceea ce s-a numit transhumanță reprezintă mai mult decît o simplă deplasare în spațiu. Colbul bătut de turme, dus dintr-o parte într-alta a țării, — din Carpați și pînă la Dunăre, din Transilvania lui Gelu și pînă în Dobrogea lui Mircea — a fost colb de aur, pulbere de nestemate, din care s-a plămădit apoi sufletul de astăzi al poporului român, suflet înalt și frumos, iubitor de muncă și de lumină, înzestrat cu o gîndire ageră, cunoscător al înțelepciunii, dar și al neîngăduinței, tolerant cu frumusețea și cu voioșia, neîngăduitor însă cu cel care vrea să-i surpe bătătura, iubitor, mai presus de orice, de viață și de libertate, de ceea ce a plătit atît de scump, cu lacrimi, adeseori, și cu sînge de și mai multe ori.

Încredințarea că sîntem unul și același popor și că avem strămoși cu care ne putem mîndri a fost dezvăluită de învățații noștri cei mai de seamă, de cronicari și de corifeii școlii ardelene, care au spart gheața uitării și au scos la lumină șuvoiul scăpărător al unității reale, de limbă și de-o ființă, șuvoiul mîndriei naționale, adus din veac de către cei mulți, de poporul care nu s-a supus niciodată, față de nici o stăpînire străină și înrobitoare. Chiar și înainte de asta, însă, visul acesta străvechi, dorința aceasta latentă și înăbușită a scăpărat deasupra anilor, ca un vis, ca o vilvătaie ametitoare, ca o chemare la drum, ca un îndemn la viață și la luptă. Actul temerar al Marelui Mihai, numit pe drept cel viteaz — primul dintre cei ce au vrut să realizeze Unirea — nu poate fi socotit decît o pilpîire îndrăzneață a curajului, într-o epocă grea și potrivnică unei asemenea izbînzi. «Atunci, spune Nicolae Iorga într-o evocare, minunea care după trei sute de ani încheiați nu ni poate ieși din minte, cum nu ni va ieși cît vom dăinui pe lume, se împlini. Prin porți care s-au dărîmat de mult, ca și izbînda noastră, un „valah" intră în Bălgradul crailor Ardealului, îmbrăcat în hainele lor de paradă și aducînd după el oștile românești, mulțimile „ciobanilor" care biruiseră și steagurile purtînd crucea răsăriteană înălțată pe cîmpul bătăliei cîștigate. Și în petreceri, și în gînduri triste, și în prevederi grozave, a stat luni de zile aici pe acest petec de deal ardelenesc Mihai, voinicul nostru, viteazul nostru, stăpînind din Sătmar pînă în secuime și din codrii Maramureșului pînă la Dunărea cîntecelor străbune».

Visul lui Mihai Viteazul, visul tuturor voievozilor care s-au ridicat împotriva cotropirilor străine, visurile tuturor celor care s-au jertfit pentru libertatea poporului — au intrat adeseori în pămînt. Întunecîndu-se au intrat, dar de murit n-au murit niciodată, înălțîndu-se și izbucnind în zare, ca niște focuri. Sîngele eroilor se topea în pămînt, ruginea și se prefăcea în văpaie, în flacără care lumina Țara, cînd într-o parte cînd într-alta, cu aceeași tărie însă, cu tăria pe care i-o dădea pămîntul ei întreg. Legătura dintre aceste văpăi, dintre bătăliile care ne-au însoțit și ne-au perpetuat existența, se făcea prin același pămînt viu și sensibilizat, prin simțămîntul care ne-a legat pe veci de Carpați și Dunăre. Horia, răsculatul, poate că nici nu știa de Voievodul care murise decapitat pe Cîmpia Turzii, dar îi ducea mai departe visul, luptînd pentru afirmarea și eliberarea fraților săi, a neamului care îl născuse. Și poate că nici Tudor nu știa de Horia, dar îi ducea și el visul mai departe, cu același preț al vieții. Și poate că nici Iancu, neuitatul și nerăsplătitul, nu știa de ceilalți, de toți dar — ca și ei — el era un luptător, unul dintre cei mai viteji. Și poate că nici ceilalți, cei mulți, nu știau întotdeauna de toate jertfele și de toate tributurile fraților lor de sînge și de limbă, — dar le cunoșteau în schimb pe cele mari și esențiale. Și dacă le era greu într-o parte a Țării, oamenii se strămutau în altă parte a ei, fără a avea sentimentul că se strămută în străinătăți, dimpotrivă, purtîndu-se și umblînd peste tot ca la ei acasă.

În anul 1859, cînd s-a realizat Unirea Principatelor, poporul întreg s-a bucurat. Toate provinciile românești au luat parte cu însuflețire la această sărbătoare, cîntînd „Hora Unirii", acest cîntec simplu, dar însuflețitor, care ne umple și acum inimile de mîndrie și de bucu-

ION LĂNCRĂNJAN

(Continuare în pagina a 2-a)

grigore hagiu — trei sonete despre unire

horele unirii

Flămîndă țara își cerea dreptate
și în albirea limpedelui ger
înfierbîntatul dor de unitate
o răsfrîngea deplină spre alt cer.

Acelei rădăcini spre noi plecate
acelui dulce-al nostru emisfer
îi sîntem azi a doua jumătate
sporită însă-n muguri mai sever.

Și ianuarie punea altoi
pe gura unui rai al fericirii
și-n măduvele arborilor goi

Se-adăuga istoria gîndirii
alunecînd prin viscol către noi
pe roata largă-a Horelor Unirii.

vodă cuza

Ochi mari și-ntunecați frumos în unde
cu tot ce-i dat să vadă suprapuși
privirea lor în timp se-ntrepătrunde
și fulgeră cu duhul celor duși.

Obraz de mag de neam din nou răspunde
aprins din rugul propriei cenuși
îi vede răsăritul calm de frunte
întreaga țară înflorită-n uși.

Tăiat decît în marmoră mai fin
la capătu-ndelungilor străduanii
profil răsăritean de iacobin

În sînge să-l purtăm mereu cu anii
medalia-nsoțită de destin
pe pîinea proaspătă i-o bat țăranii.

sentiment patriotic

Mîndria de a fi dintotdeauna
înfipt la baza țărmului natal
și solidar și înfrățit și una
cu sentimentul ei național.

Mai tainic îți vorbește ție luna
vei ține-n piept mereu un dor de val
pe care oricît l-ar umfla furtuna
întreg rămîne ierbii de pe mal.

O țară ești și tu neîncetat
cu țara ta cea mare-mbogățită
într-un sistem de-oglinzi echilibrat

Făptura ta în miez e liniștită
pe-orbita ei de timp ce i s-a dat
de două inimi la-un loc gîndită.

romanul unirii

Lunga și luminoasa poveste a Unirii românilor sub un steag ar trebui redactată în termeni shakespeare-ieni, într-atît este de dramatică și cere geniu. Rezumatele didactice sublimează sau minimalizează istoria, vorba calpă lipsește faptele de conținut și încă ducem dorul unei istorii vii a națiunii, lipsite de grandilocvență, întemeiată pe datele ferme ale timpului trecut, împînzită cu mărturii cutremurătoare.

Preludiul narațiunii visate de noi ar trebui să fie o evocare a documentelor elaborate la lumina luminării, în chilii singuratice de către acei mari bărbați ai neamului nostru, care au vegheat ca nimic din ceea ce trăia poporul să nu se risipească în trecerea timpului nemilos. O, unde sînt acele frunți gînditoare de călugări dedicați spiritului, așteptînd — lîngă săraca lor bucată de pîine — gîndul cel bun, căutînd în hîrtoage cuvîntul, alegîndu-l din hrisoave sau din limba visătoare a Cazaniilor ce zbura sub altare și se putea risipi ? În ținuturi necunoscute, la depărtări vaste, fără a ști unul de celălalt, acești anonimi — abia descifrați în parte pînă în zilele noastre — puneau temeliile unității spirituale ale unui neam risipit de istorie, un neam *întrerupt* mereu, silit să facă față năvălirilor și focului, răpirilor și vexațiilor sistematice. Paralel, Europa ridica catedrale pline de semeție și se închina unui Dumnezeu nepăsător și fudul în timp ce copitele de cai ale străinului jucau în picioare grîul valahului. Aud din cronici acele strigăte țără moarte ale ucișilor, știu cum bate frunza codrului noaptea chemînd românul în pribegie și, dincolo de turlele cerului indiferent, aud slujbele pentru cei căzuți, fără cruce, fără lumînare.

Un popor viteaz, amestec a două semințiii mîndre ce se înfruntaseră din necesitate, trebuia să veghezo, aici, la gurile Dunării și să apere ceea ce s-a numit cu un cuvînt mîndru : Civilizația Europeană. Alții aveau o mie de ani de poeme și finisau cuvîntul, în timp ce urmașul sciților veghea focul acoperit într-o grăniță de iarbă. În saloane încălzite, se cînta gavota, și spiritul își făcea de cap în urechea intrigaților cînd pe un riu tulbure și plin de spume, femeile noastre se dădeau morții pentru a nu fi pîngărite dé dușman. În micuțele biserici de lut, nici nu se uscase bine varul cînd afară se pregăteau lăcrămile de smoală destinate să le ardă. Aici bătăliile nu aveau grația turnirurilor și nu se emiteau proclamații sau amenințări grațioase, fapta cea mai crudă, cum erau violul și sfărîmarea adversarului, ținea loc de schimb de amabilități. Temnițele aproape că nu existau din lipsa obiceiului de a păstra prizonieri.

În aceste împrejurări, Țara Românească, împărțită de riuri și munți, țara noastră rotundă ca o pîine coaptă, visa prin cărturarii ei la unitate. Același grai era rostit în minele întunecate ale Transilvaniei, ca și dincolo de firavul riu Milcov, tot o vorbă românească răsuna în ceasurile de seară lîngă mare și aproape de fîrcle de colilie, risipite pe o cîmpie mănoasă și arsă de soare.

Fu dat, cum am scris la început, cărturarilor să redeschidă ceasloavele și să scrie cu peana că ne tragem de la Râm și că, odată, acest ținut împărțit și însîngerat fusese Dacia Felix, că pe șoselele lui vechi și întregi, călcaseră bravele legiuni romane, că spice aurite fuseseră smulse din aceste brazde și poposiseră pe mesele Cezarilor. Grigore Ureche, Miron Costin, Constantin Cantacuzino Stolnicul povestesc cucerirea Daciei și măreția strămoșilor. Marele Cantemir, într-o strălucită demonstrație de cultură, pune bazele ideii generale de stat unic. Ienăchiță Văcărescu și Conachi scriau o poezie de inspirație comună. O gramatică asemănătoare trebuia să apropie în timp cuvintele, aceleași în sens și formă. Biblia munteană de la 1688 încorona oarecum aceste străduințe. Se născuse unitatea morală atît de rîvnită. Trebuiau să treacă însă ani pînă să auzim vocea lui Eliade rostind cuvîntul cel mai dorit : *neamul românesc !*

*

Romanul Unirii, pe care-l sugerez unor autori talentați ar putea începe după momentul 1848.

Un scriitor francez, Le Cler, ce locuise mult timp în Principate, scrisese cuvinte aspre despre pătura stăpînitoare de atunci („un domnitor fără palat, un cler fără morală, o academie fără membri, locuințe măreț și bordeie dezgustătoare laolaltă"). Thouvenel, prieten mai tîrziu al mișcării unioniste, rezuma cam astfel starea de lucruri din Muntenia : „Sultanul apăsa asupra Domnitorului, Domnitorul asupra boierilor, și boierii asupra țăranilor". Peste Principate căzuse biestemul birocrației fanariote, deși Saint-Marc Girardin găsea că o diferență există încă: boierii din Moldova părîndu-i-se mai mîndri și mai independenți. Un consul englez, Wilkinson, scria despre starea țăranilor: „Nu există poate nicăieri un popor mai asuprit și mai împovărat de impozite și taxe decît țăranii din Muntenia și Moldova, nici altul care să poarte jumătate din povara lui cu aceeași răbdare și aparentă resemnare". Xenopol amintea undeva că „propășirea statelor române era opera cîtorva individualități care voiau să improvizeze totul: școli fără profesori, fără cărți, fără local, teatru fără scenă, fără actori, fără repertoriu: propășire națională și renaștere patriotică fără libertatea necesară manifestării ei..." Mai tîrziu, apăruseră : o Academie la Iași și un Colegiu la București, privite bănuitor. Încă din 1571, Turcia se obligase să apere Moldova de cotropiri. Un contingent de moldoveni era furnizat armatei Sultanului .Principatele deveniseră grînarul Imperiului și toate nefastele înapoieri erau consecințele acestei dependențe. Abia prin Pacea de la Adrianopole, livrările de cereale încetară, dar se iviră alte greutăți : negustorii streini stimulară „pofta de cîștig a marilor latifundiari de pămînt. Paragrafe bine ticluite îi apărau pe streini de legile țării deși Autonomia Principatelor era în fapt recunoscută. Revoluția de la 1848 fusese înfrîntă cu ușurință din lipsă de coeziune. Nașterea unui protectorat european se născu din concurența de interese a vecinilor.

Așadar sîntem în 1856 cînd fu încheiat Tratatul de la Paris. La București și la Iași, cum constată cronicarii, nu se manifestă un interes prea deosebit pentru deciziile luate acolo. Faptele strînse una lîngă alta nu au nimic spectaculos, ele impresionează astăzi prin sistematizarea autorilor de manuale. Romanul Unirii se desfășura anonim, lent, răbdător. Frații Golescu, Ion Ghica, Vasile Boerescu își jucau rolul pe scenele europene. La Berlin, Kogălniceanu își încheiase studiile sale istorice încă demult.

În Moldova apăruse o *partidă națională*, grupînd pe cei mai luminați intelectuali, în Muntenia, liberalii își făceau loc pe îngusta scenă a țării. Grigore Ghica Vodă deținea tronul de dincolo de Milcov, stăpînind țara într-o aparentă indiferență din care nu lipsea o participare secretă la ceea ce se pregătea. Barbu Știrbei la București, personaj rece și reacționar, ura reformele și era stînjenit de ce i se raporta. În acest

EUGEN BARBU

(Continuare în pagina a 4-a)

abc

momentul 1859

cărți

crezuri

În contextul fericitei evocări a actului Unirii, îmi face plăcere să răsfoiesc îngălbenitele file ale ziarului „Steaua Dunării", Jurnalul Unirii pe care îl redacta Kogălniceanu, rememorînd astfel idei promovate de scriitorii unioniști cu privire la literatura și rosturile acesteia.

Literatura românească, spuneau acești străluciți înaintași, trebuie să se adape la izvoarele naționalității, adică în istoria, moravurile și credințele țării. Spre aceasta, afirmau ei, este necesar a-și păstra dritul absolut de a-și exprima opinia asupra oricărei scrieri dată la iveală. Persoana autorului era în concepția unioniștilor, pururi sacră; dar opera sa, fiind a publicului, era și a celorlalți scriitori și a tuturor, în sensul de a-și supune fiecare autor scrierile la „apreciația" altora și aceasta fără restricție. Urîm confuziile babilonice, afirmau unioniștii, urîm ignoranța și mediocritatea ascunse sub cuvinte răsunătoare, dar seci la simț; ei socoteau că e nevoie de o literatură originală, nobilă, națională, însușită spre a forma mintea și inima, o literatură cu care țara să se poată făli înaintea străinilor. Cu o vie bucurie vom aplauda orice talent nou ivit, își propunea „Steaua Dunării", orice încercare făgăduitoare de un viitor succes. Vom face ades parte juneței și neexperienței, dar vom păși hotărît contra tuturor acelora care, fără nici o capacitate, din autoritatea lor privată, s-au constituit succesorii muzelor; și drept arme în această luptă nu ne vor servi decît înseși scrierile lor. Și apoi acea limpede și generoasă dragoste cu care înconjura Kogălniceanu noile generații de artiști: bătrînii marinari, spunea el, chiar acei care n-au fost decît simpli matrozi, iubesc a vedea corăbiile care purced, a urma din ochi manevrele tinerilor marinari, și le doresc din toată inima, atita sau mai mult noroc decît au avut ei înșiși.

Iată crezuri ale înaintașilor noștri care, inspirați nu de muze bete, din parnasiace olimpuri, ci de simbolurile grave ale bourului și acvilei, au împămîntenit în conștiința socială și cea literară chemarea lui Cuza pentru un „energic și luminat patriotism", dîndu-i chip și trup, reliefîndu-i înțelesuri. E bine să fie reamintite aceste crezuri ale unioniștilor, ai căror demni purtători de ștafetă sînt, în crugul noilor realități, scriitorii contemporani.

POP SIMION

drumul glorios al unirii

Prin semnificațiile sale, momentul 1859 depășește în cultura noastră atît valoarea documentară cît și cea artistică a operelor produse atunci. El intră cu toate atributele sale majore — dintre care entuziasmul înrolării în marile bătălii ale poporului și dăruirea în slujba idealurilor ce au animat generații întregi și a căror împlinire devenea imanentă — în însăși zestrea spirituală a acestei țări. Îl aflăm țesut cu dibăcie ca într-o veche scoarță românească și îl recunoaștem deîndată în culorile ce aduc focul macilor de pe pajiști.

Este aprins așa cum a fost inima vizionarului Bălcescu cel care a rechemat la cumpăna veacului chipul viteazului Mihai pentru a străjui la noile și hotărîtoarele lupte ce aveau să aducă unirea a două țări. Îl vezi de îndată ce îți îndrepți privirile spre el și îți întuiești ochii fără să te poți desprinde, așa cum cuvintele înfocatului Kogălniceanu au stăpînit epoca și au răsunat cu vigoarea ideilor și argumentelor sale nemuritoare.

Îi simți unda lirică ce a trecut ca o adiere înduioșată prin versurile marelui Alecsandri, rapsodul momentelor de înfrîngere și de biruință ale Unirii.

Izvoarele lui le simți cum se pierd departe în folclor, precum melodia acelei avintate Hore a Unirii și departe, în istorie, cum sînt piesele de teatru ce s-au improvizat atunci și alegoriile alcătuite de pictorii noștri.

Momentul 1859 a dovedit că intelectualitatea noastră, oamenii cei mai luminați ai epocii, cuprinși de flacăra sfîntă a unui ideal de veacuri n-au avut alt țel decît „Unirea", cum spunea Kogălniceanu, în 1855. Nu era un entuziasm factice, de moment, nu era o flacără ce încălzise numai inimile unor tineri exaltați. Cine privește cu atenție luptele ce s-au dat atunci, campaniile de presă, cine îi urmărește pe fruntașii unioniști în divanurile Adhoc, în ședințele pregătitoare ale momentelor decisive, recunoaște deopotrivă flacăra acelei tinereți năvalnice-romantice a unui Nicu Gane, N. T. Orășanu, însuflețitul agitator bucureștean, uniți cu înțelepciunea și simțul diplomatic întruchipat de Kogălniceanu, Alecsandri, Vasile Boerescu, Negri. Și gravitatea moldovenilor și sufletul furtunos al muntenilor s-au unit atunci, dînd acestei epoci o culoare specifică. Pregătită de gînditorii anului 1848, care receptaseră secole de năzuințe și le sintetizau în opere ce priveau deopotrivă soarta întregului pămînt locuit de români, întărită cu argumente de neclintit de marii teoreticieni și oratori, răspîndită în mase de poeți, prozatori și compozitori, imortalizată de pictori sau graficieni, ea a devenit ideea țării întregi. Scriitorii și artiștii au fost deopotrivă ideologi și agitatori, directori de ziare și reviste, au intrat în arena luptei politice, au fost deputați și au pregătit marile hotărîri, cum sînt alegerea lui Cuza în Moldova și Muntenia și le-au întărit prin votul lor, au condus poporul adunat cu miile pe străzile capitalelor, în cele trei zile ce au pus temelille României moderne. Au știut să sufere și să renunțe. Să renunțe — ca Alecsandri și Costache Negri, la scaunul de domn. Au simțit suprema bucurie a vieții, aceea de a se ști că și-au făcut datoria față de popor și de istorie, deoarece au ascultat inima milioanelor de români și chemarea unui trecut de lupte. Au știut, cum spunea în 1857 Mihail Kogălniceanu, că „Inima poporului nu înșeală niciodată". Au ascultat-o, și în ritmul ei au trăit zile de încordare, de înfringeri, de victorii. N-au urmărit nimic pentru ei. Au avut pe lîngă bucuria împlinirii unui mandat al istoriei și pe aceea a unei popularități impresionante. Versurile lor erau spuse la răspîntii, circulînd ca manifeste, copiate pe foi volante de „mîni de ambe sexe", declamate pe scenele teatrelor, litografiate și expuse în vitrine, răspîndite prin calendare, străjuind locurile de cinste ale caselor. S-au văzut înconjurați și aclamați — precum Alecsandri — de mii de oameni. Și au fost omagiați, cîntîndu-li-se de mulțime melodii pe versurile lor. Profilul moral al acestei generații și al fiecăruia în parte a trăit peste decenii și ori de cîte ori artiștii noștri și-au întors ochii asupra acestei epoci, au vorbit despre ei cu respectul datorat celor ce au știut, cum spunea Nicolae Iorga, că „un adevărat neam e acela ce cuprinde în sine toată viața, veșnic mișcată, totdeauna înnoită și pe deplin curată, a mulțimilor muncitoare și cinstite".

Așa l-a văzut Eminescu, exaltînd fapta lor „sîntă", așa au trăit în inima lui Macedonski, cel care lăuda pleiada poeților munteni luptători și omagia în 1882 pe Cuza-Vodă pentru motivul că :

„Ce n-au putut să facă străbunii tăi, vei face...
La mal vei scoate țara prin cirma ta dibace
Și pregătind cu'ncetul mărețul viitor
Vei ridica opinca la rangul de popor".

Caragiale îl va evoca și el pe Cuza-Vodă, descoperind o coardă lirică a sufletului său, în timpul vizitei acestuia la Ploiești, comunicîndu-ne acea atmosferă de elan patriotic și însuflețire pînă la lacrimi ce domnea în inimile tuturor. Sadoveanu va scrie, paginile, poate cele mai profunde despre Cuza-Vodă, domnul țăranilor, a cărui amintire ar merita să rămînă veșnic în inimile obidiților. În aceeași ipostază îl evocă Alexandru Vlahuță, care ne-a relatat și spusele lui Nicolae Grigorescu, tînărul zugrav de la mînăstirea Agapia, în momentul proclamării Unirii. Mai tîrziu, Ion Pillat avea să scrie : «De aceea figurile proeminente ale marilor personalități care au știut, la un moment dat, să se identifice cu aspirațiile adînci ale neamului și să le dea o întrupare definitivă în jurul mărețului simbol al Unirii, sunt chemate să ocupe un loc cu desăvîrșire luminos în pantheonul nostru național. Printre ele, figura lui Vasile Alecsandri, a „bardului de la Mircești" capătă în ochii noștri un relief deosebit și o noblețe în ascensiune directă cu anii care trec».

Anii au trecut dincolo de hotarul unui secol, de cînd cei ce-au pus piatra de temelie a Unirii și au pregătit astfel Unirea cea mare din 1918 au consfințit actul înscris cu litere de aur în istoria țării. Scriitorii și artiștii care au știut atunci că inima poporului nu înșală niciodată, au căpătat în perspectiva timpului acea calitate pe care poporul o conferă eroilor lui cei mai dragi : *tinerețe fără bătrînețe și viață fără de moarte.*

VALERIU RĂPEANU

THEODOR AMAN — „HORA UNIRII" LA CRAIOVA

inscripțiile unirii

La fel ca și oamenii, casele, străzile au amintiri. N-au grai, și-ți vorbesc. Uneori mai direct și mai tulburător decît în cuvinte. Casele te privesc cu ochii ferestrelor, iar străzile cu ecoul unor pași care s-au stins. Tăcute, apropie-te de ele și citește-le în ștucatura scăzută, veche. Sînt ca niște bătrîni cu care-mi place să vorbesc. De pildă... E o clădire pe str. Smîrdan. Placa de marmură, ca o copertă a unei cărți cu valoroase amintiri, te îndeamnă să te apropii. E vechiul hotel „Concordia" de pe str. Nemțească. De o sută și șapte ani, casa și-a schimbat chipul. N-aș avea curajul să-i parcurg odăile, fiindcă întotdeauna interiorul unei case e contemporan celor ce-l locuiesc. Dar închid ochii și văd cele două policandre din încăperea în care s-au adunat membrii Partidei naționale, cu toate luminările aprinse, gest făcut de Orășanu pentru a spulbera bănuielile poliției care-l urmărea din ordinul Cămăcămiei. Era în seara zilei de 23 ianuarie 1859, cînd prin hotărîrea deputaților Partidei naționale, printre care se aflau Nicolae Golescu, C. A. Rosetti, Dimitrie Ghica, întruniți la Hotelul „Concordia", de a-l alege pe Alexandru Ioan Cuza ca domn al Țării Românești, triumfase ideea unității naționale, care traversase ca o necesitate de secole, pentru a se realiza definitiv, în acel an și în acea lună.

Cu ochii memoriei, vom vedea orașul, împrejurimile lui, fremătînd. Pînă în dealul Mitropoliei sînt zece minute de mers cu pas bun, iar pînă în dealul Filaretului, încă vreo zece. Părăsesc strada destinată a purta mai tîrziu numele legat de un alt moment al luptei pentru independență : Smîrdan. E o carte scrisă și semnată de Măria Sa poporul român. N. Iorga denumea capitolul despre momentul hotărîtor al Unirii din a sa „Istorie a Românilor" : „Unirea țărilor libere prin români", consemnînd prin chiar titlu cine e de fapt marele autor al Unirii. În acel moment de mare cotitură a istoriei, țăranii și meseriașii se aflau pe străzi zi și noapte, hotărînd de fapt destinul țării. Cei mai mulți se aflau, după cum tot N. Iorga notează : „în Curtea acestuia (Bibescu, n.n.) de supt dealul Mitropoliei, odinioară locuința pregătită de Constantin—Vodă Brîncoveanu celui mai mare din fiii săi, poporul adus de agitatori, fremăta...". (N. Iorga „Istoria Românilor", vol. IX, Buc. 1938, pag. 342). Istoria consemnează, iar clădirile aflate pe dealul Mitropoliei amintesc prin plăci albe de marmoră, ca niște coperți ale unor cărți cu amintiri de preț cum s-a încheiat acțiunea oamenilor veniți din sate și din mahalalele orașului pentru ca din zeci de mii de voințl individuale să facă una singură. Treizeci de mii de oameni... Acest mare miting popular, el a dirijat lucrările Camerei spre alegerea lui Alexandru Ioan Cuza. Asemenea manifestații aveau să mai cunoască țara în secolul nostru, XX, cînd cea mai avansată clasă a istoriei, condusă de Partidul Comunist, avea să hotărască mai departe, spre bine, destinele României.

E greu, colindînd prin București, să găsești o anume stradă, o anume casă, martoră a acelor evenimente. Toate străzile au văzut cu ochii lor cele ce s-au petrecut atunci. Ne-ar trebui în fiecare piață cîte o placă comemorativă : „Aici, în aceste zile istorice, ale anului 1859, s-a jucat Hora Unirii". Așa au învățat străzile și piețile să găzduiască horе și sîrbe amețitoare. Le-au găzduit și la 23 August 1944 și în 1947, la 30 Decembrie. Plăcile de marmoră din piețe ar fi ele însele un hrisov al marilor Hori.

VICTOR FRUNZĂ

SILVIU DRAGOMIR — avram iancu

Un paradox spune că închipuirea poporului depersonalizează, cu trecerea timpului, pe eroii săi ; „amănuntele" vieții lor sînt aneantizate, ele nu se mai reține, rămîne doar preocuparea pentru transmiterea și intensificarea emoționantă a unor virtuți exemplare de care aceștia au dat dovadă ; intrați în legendă, ei pierd întrucîtva chiar atributele biografice concretizante — sau se înlocuiesc cu altele, de obicei supranaturale — și astfel devin *simboluri* eterne ale cutăror sentimente ori fapte.

Nu altul a fost și destinul folcloric postum al lui Avram Iancu. Nu mai puțin general și imprecis cel păstrat de literatura istorică. Legenda lui Avram Iancu pare că s-a desprins prea repede de *realitatea* concretă — Avram Iancu.

Intrat în legendă încă în viață fiind, — să nu uităm că ne aflăm într-unul din cele mai fabuloase și mai pure laboratoare etnografice din Ardeal — generațiilor de pînă la noi li s-au transmis oral o magnifică figură de conducător politic și militar al maselor țărănești, demn urmaș peste decenii al lui Horia și mai puțin imaginea unui *intelectual* pașoptist. Căci Avram Iancu, ca de altfel aproape toți tribunii și prefecții din jurul său, a fost un intelectual energic, un intelectual al faptelor sociale (așa cum îl cerea secolul) nu mai prejos decît revoluționarii din Principate. Ca și aceștia, el nu a fost un revoluționar spontan, ridicat dintr-o categorie socială sau alta. Toți acești intelectuali își formaseră o ideologie, un crez pornind de la experiența imediată și de la datele istorice concrete. Ideologia multor ardeleni, antifeudală, chiar dacă nu s-a formulat în lucrări scrise, ca la cei din Țara Românească, a avut la bază observația socială, ascuțită printr-o educație culturală de la care nu s-au sustras. Dimpotrivă știind că „luminarea" e o cale de eliberare, au tins spre ea ca spre o primă revendicare.

Unul din principalele merite ale recentei monografii postume, semnate de istoricul ardelean Silviu Dragomir, rezidă tocmai în demonstrarea acestui fapt : conducătorii revoluției din Transilvania — așa cum apare urmărind formarea personalității lui Avram Iancu — au fost oameni cu o temeinică disciplină culturală (filozofie, drept etc.) și morală, cu o intuiție sigură a mersului istoriei cu un sentiment național deosebit de acut. Monografia lui Silviu Dragomir coboară astfel pe pămînt legenda lui Avram Iancu, înzestrîndu-l cu atributele controlabile ale realității, prezentîndu-ne o personalitate complexă, uneori chiar ciudată. Ne este înfățișat așadar un intelectual, un tip specific de revoluționar ardelean, poate chiar un filozof, dacă ne gîndim la reacțiile dinspre sfîrșitul vieții cînd, bănuim, eroul își pregătea fantoma care cutreiera poate și astăzi meleagurile Apusenilor.

Și autorul desigur că nu exagerează prezentîndu-ne un astfel de revoluționar. Deși datele istoriografice referitoare la erou sînt puține, fostul întemeietor al revistei *Revue de Transylvanie* a reușit să contureze cu mijloacele istoriografici, un Avram Iancu inteligent și meditativ, modest și devotat pînă la sacrificiu, luptei de eliberare socială și națională. Autorul a parcurs, vădit, tot materialul bibliografic existent despre revoluția din Transilvania, cartea sa fiind deopotrivă monografia lui Avram Iancu, dar și aceea a revoluției. Documentarea este de o rară scrupulozitate, iar reconstituirea în spiritul ei, mergînd, de pildă, din loc în loc, pînă la indicarea orelor, ori pînă la stăruința de a smulge neantului nume de țărani eroi.

Interpretînd marxist raportul dintre personalitate și mase, autorul a avut permanent în vedere planurile de ansamblu, acțiunile maselor răsculate. Pe acest imens fundal, reconstituit cu o fidelitate care ne-a făcut să regretăm lipsa unor hărți ale teatrelor de luptă, se proiectează figura legendară, dar vie a marelui patriot Avram Iancu. Descrierea faptelor colective, a evenimentelor tragice nu-l estompează, dimpotrivă, în spatele lor simțim permanent indicațiile acestui eminent strateg și tactician al revoluției.

M. N. RUSU

drumul glorios al unirii

(Urmare din pagina 1)

rie. Masele populare din toate ținuturile românești cîntă și laudă Unirea. «Am auzit prin multe locuri — spune un martor al vremii, referindu-se la ecourile Unirii în Transilvania — nu numai pe cărturari, ci și pe oamenii din popor, închinînd „să trăiască badea Ion", și străinii nu pricepeau acest simbol». Badea Ion era, se înțelege, Cuza, iar cei care închinau în sănătatea lui, — în cinstea Unirii, de fapt — erau urmașii lui Horia și ai lui Iancu, cei ce aveau să se adune, în 1918 în cetatea în care intrase cîndva Mihai cel Viteaz, să-și exprime **și să-și impună dorința de a se uni cu frații lor din celelalte provincii românești. Participarea maselor populare atît la Unirea Principatelor, în 1859, cît și la desăvîrșirea acestei Uniri, în 1918, a fost hotărîtoare, într-un fel. În amîndouă împrejurările, poporul și-a spus cu dîrzenie cuvîntul, poporul cel mare și adevărat, care a ajuns apoi — datorită luptei duse de comuniști, datorită Eliberării din August, datorită fermității patriotice cu care Partidul Comunist Român a consolidat unitatea națională și independența — la înfloririle de astăzi, rod al tuturor străduințlor, împlinire a tuturor visurilor, prag al viitorului comunist.**

unirea

Cînd fulgii albi au așternut în zare
din cronica Unirii prima filă,
în inimă, sub straturi de ninsoare,
înmugureau păduri de clorofilă.

Un cîntec nou cu irizări albastre,
supt de oceanul holdelor de mîine,
a scuturat polen prelins din astre
în miezul cald al țării ca o pîine.

Cei răstigniți pe troițe uscate,
prin veacuri lungi de arșiți și urgie,
sorbeau adînc cu buzele crăpate
din Milcovul cu apa iarăși vie...

Dar setea lor acum e potolită,
trăiește-n noi deplină bucuria
întrezărind spre bolta aurită,
în socialism cum urcă România!

NICOLAE TĂUTU

icoana

Vocea mea din piept răsare ca din Sarmizegetusa
Sunetele îi sînt pietre bătînd dinți încrenelați
Cînd aduc din nou cuvinte despre domnitorul Cuza
Cum se naște el să poarte steaua celorlalți bărbați.

Bat fierari alte monede, fierării bufnesc din foale
Aburul ce-i înconjoară parcă e al unui cal
Orientul netezește poalele Măriei Sale,
Occidentul îi descîntă telegrame nupțial.

Viile cu struguri tulburi frîng a unghi ceresc aracii
Ușile sînt curentate de mormanele de chei.
Și se-ntorc în țară dacii, redevin o Țară dacii
Dar cutreerîndu-și fiii, răcorindu-se în ei.

Se întorc în țară dacii, Dacia își reocupă
Țărmurile luminate, matca veche de pămînt,
Cuza e pe munții țării, timp pe fața lui se surpă
Și deasupra frunții sale se aud vulturi trecînd.

ADRIAN PAUNESCU

un singur sărut

Nu erau două
nici trei
aceste pămînturi străbune.

Era un singur sărut
pe o singură glie rotundă
și un singur fluier crestat
din care doinele toate
plecau în istorie.

Și era un suspin al țărînii,
un dulce și amarnic fior
căruia numai românii
îi spuseră dor.

Nu erau două
nici trei
aceste pămînturi străbune.

Și dacă-n acel lanuar
cu răsuflet fierbinte
și pajura veche din stemă
și zimbrul
jucară sub steagul tricolor —
e pentru că timpul gonea înainte
în apele albastre,
în sîngele roșu,
în discul solar al patriei.

EUGEN FRUNZĂ

nașterea țării

Rodea pămîntul feciori în două părți întoarse
Și piini de daci creșteau pe umerii îndepărtați,
În două steme spadele aveau tăișuri arse
Și se încrucișau la piscuri în Carpați.

Copiii se jucau de-a luna și pămîntul
Între-amîndouă părțile pe trupul țării
Își rătăceau îmbrățișați în vis cuvîntul
Îndrăgostiți de Dunăre și amețeala mării.

Era un fruct pămîntul rupt mereu în două;
Era un dor și-o sete ce străbate
Și om și piatră și cuvînt și rouă,
Să nu mai fie dragostea pe jumătate.

Și s-au îmbrățișat părinții pe hotare
Ca arborii cînd poartă codru-n sus
Și țara s-a născut dintr-o îmbrățișare
A omului cu soarele din zori pînă-n apus.

ION CRÎNGULEANU

VLADIMIR STREINU

distinguo

unire și independență

Unirea și independența sînt în istoria patriei noastre, pentru trecutul zbuciumat ca și pe un plan superior, pentru prezentul ascensiv, factorii esențiali ai progresului social. Uniți și independenți am impus Europei o țară juridică ; uniți și independenți construim azi o Românie socialistă.

Pînă la prima etapă a unirii din secolul trecut drumul a fost lung și numai orbii nu l-au văzut ; iar cuceritori efemeri, deși avînd ochi, l-au negat. Pentru aceștia, dreptul lăcomiei li se întemeia citeodată pe absența documentului scris, care să ateste existența milenară a singurului popor aborigen. Știau prea bine că pămîntul și subpămîntul, rivnite deopotrivă, erau bogăție, fie că citiseră în Herodot despre această țară a grînelor și mierei, fie că aflaseră din istoria imperiului roman de acea Dacia Felix, al cărei aur a ușurat de dări, ani de zile, pe cetățenii imperiului.

Dar mai sigur este că, deschizînd ochi mari, din marginile țării, la bogățiile ei și închizîndu-i la unitatea de limbă, de credință și tradiții, au vrut să-și întemeieze cucerirea pe un absurd gol istoric, pe tăcerea documentelor alcătuite în mare parte de ei înșiși.

Numai că istoria nedocumentară, cînd există, spulberă munți de scriptologie factice și unirea românilor, care venea din veacuri, și-a asigurat realitatea chiar cancelariilor europene răuvoitoare. Ideea că istoria e scrisă de stăpîni temporari s-a prăbușit astfel pentru totdeauna, rămînînd adevărat că numai stăpînirile firești, deci populare, scriu adevărata istorie.

Țară a rodniciei pămîntului și a comorilor subpămîntului, arie verde a belșugului pusă între două stepe, unde omul se trage de soare doar la umbra calului, care roade și el o rădăcină uscată de troscot, vatra neamului nostru de oameni zadarnic s-a chemat în hărțile medievale cînd Gothia, cînd Cumania, cînd Tartaria, Turcia și în felurite alte chipuri cu numele unor stăpîniri vremuitoare ; fiindcă, după un mileniu și ceva, ca însăși geologia ei, cu coroana Carpaților pe creștet, ridicată de pe fundul mării sarmatice, România a apărut din adîncuri istorice cu numele ei părintesc. Așa îi spuneau făuritorii primei uniri, în pofida tratatelor europene care admiteau, cu gînd de ultimă măsluire, numai denumirea de Principate-Unite ; așa și-a zis oficial după războiul de independență și așa va rămînea în veacul veacului ca dovadă a puterilor elementare ce colcăiau subteran în istoria românească nedocumentară.

Cît de lung și accidentat a fost drumul pînă la Unire, atît de scurt și glorios s-a dovedit însă de la Unire la Independență. Căci unirea a fost și este încă pentru noi sămînța progresului național. O necesitate ca și silogistică duce de la unire la independență, iar de la aceasta la toate formele de progres social și național. Cu neuitată putere vizionară, marele N. Bălcescu i-a fixat desfășurarea, scrisoarea lui către A. C. Golescu, din 4 martie 1850, fiind documentul anticipativ al istoriei noastre moderne. Unele fraze ar putea fi citite chiar azi, în săli publice, atît de profund și permanent este adevărul lor. Scopul revoluției de la 1848 ?, se întreabă el. „Era dezvoltarea progresivă a revoluției din 1821. Era organizarea democrației și dezrobirea țăranului.

Într-un cuvînt o *revoluție democratică și socială*, iată ceea ce era de făcut. Acesta ne-a fost scopul și programul de la 1848. E pe de-a-ntregul același cu cel din 1821, mai puțin Fanarioții și în plus chestiunea socială. Noi n-am făcut o revoluție nici împotriva Turcilor, nici împotriva Rușilor. Dreptul nostru de a face revoluția era dreptul nostru de autonomie, care ne fusese recunoscut de cele două puteri, deși acoperit cînd și cînd pînă și de Regulament(-ul organic, n.r.) ...Această revoluție o dată înfăptuită, ne rămîneau alte două de făcut : o revoluție a *unității naționale* și, mai tîrziu, *a independenței naționale*, pentru a reda națiunii în acest fel plenitudinea drepturilor ei naturale".

Și continuă Bălcescu, anticipînd memorabil : „Este deci evident, pentru toți cîți înțeleg ceva din progresul și cursul istoric, că revoluția viitoare nu se va mărgini să fie democratică și socială, ci ea se va săvîrși, după tendințele actuale ideologice din toată Europa și mai cu seamă de printre Romani (citești „români", n.r.), într-una dintre Unitățile ei naționale. Revoluția democratică și socială va sluji mai curînd ca mijloc decît ca scop. Chestiunea unității a făcut mari progrese și s-a simplificat cu totul. Unirea Valahiei cu Moldova este fapt cîștigat pentru toată lumea... Valahii din Austria, întemeiați pe constituția din 4 martie și pe promisiunile făcute, cer cu mare stăruință și larmă să se constituie într-un singur corp național de 3 milioane și jumătate, și vor sfîrși prin a obține aceasta. Cînd așadar două mari grupe de 4 și de 3 milioane jumătate de Români se vor fi strîns la o laltă, cine îi va mai împiedica să se unească ? *România noastră deci va exista*. Sînt plin de credință în ea. Orb cine n-o vede".

E de reținut că Bălcescu își numea viitoarea lui țară *Romania*, cum urmașul său în patriotism și studiul istoriei N. Iorga avea să zică „romanii" fragmentelor rămase din marea sinteză statală a romanității răsăritene, sinteză pe care toți, cîți trăim azi în socialism, pe spațiul geografic zadarnic numit secole de-a rîndul Gothia, Cumania, Turcia etc. o continuăm legitim, toponimic și spiritual numai prin unire și independență. Și e fără îndoială că Bălcescu, trăind azi printre noi, ar rosti, în cuvintele lui de foc, marele adevăr al zilelor noastre și anume că unirea în socialism și independența țării sînt azi nu numai garanții inchestionabile ale progresului social, dar și unică pavăză a ființei noastre naționale. Părinții noștri au gîndit și au făptuit pentru noi ; să-i urmăm în gîndul și fapta lor pentru cei ce vor trăi mîine numai cu roadele unirii și independenței noastre de azi.

cuza vodă apărător al drepturilor și demnității naționale

O caracteristică a lui Alexandru Ioan Cuza a fost felul hotărît în care a știut să apere drepturile și demnitatea țării, în toate împrejurările, oricare ar fi fost riscurile pentru situația sa personală. Inspirat de un patriotism fierbinte, ajutat de o inteligență vie avînd replica promptă și incisivă, el a stat de veghe, în tot timpul domniei lui și n-a îngăduit să fie atinse nici unul din amintitele drepturi și nici prestigiul țării. Această atitudine s-a vădit chiar de la început, cînd atît sultanul de la Constantinopol, cît și împăratul de la Viena n-au voit să recunoască dubla alegere a lui Cuza, susținînd că ea nu e conformă Convenției de la Paris. Ca răspuns la concentrările de trupe otomane la Șumla, ceea ce însemna o amenințare militară, Cuza reacționa cu fermitate, ordonînd, la 14/26 aprilie 1859, concentrarea armatei muntene și moldovene într-o tabără, la Florești, între Ploiești și Cîmpina, de unde ea se putea deplasa ușor atît spre linia Dunării cît și, în cazul unui conflict cu Austria, spre Transilvania. Efectul la Constantinopol fu cel scontat : unele spirite, mai aprinse, dintre sfetnicii sultanului, se calmară. Aceleași spirite pretinseră însă ca, după recunoașterea dublei alegeri, Cuza să vie *imediat* la Constantinopol spre a face vizita îndătinată. Răspunsul domnului român fu acela pe care-l dictă sentimentul său de reprezentant al drepturilor și demnității poporului român : nu se duse la Poartă decît după *un an și opt luni* și numai după ce obținu în prealabil asigurarea că va fi primit cu toate onorurile cuvenite rangului său. Și într-adevăr, recepția de care se bucură Cuza la Constantinopol fu remarcabilă, cu tot fastul și ceremonialul cuvenit, neamintind întru nimic vizitele predecesorilor săi. De altfel, această vizită a lui Cuza avea un scop precis : pregătirea terenului în vederea *Unirii definitive*, cu un singur guvern, o singură Cameră și o singură capitală, nu cu două, cum era atunci. Acest scop fu realizat la finele anului 1861, grație stăruinței și abilității diplomatice desfășurate nu numai de domn, dar și de reprezentanții săi în străinătate, dintre care cel mai de seamă a fost Costache Negri, reprezentantul de la Constantinopol, și una din figurile cele mai frumoase ale generației Unirii.

Cît era de ferm Cuza în apărarea drepturilor și demnității naționale se vede și din împrejurarea cu pașapoartele românești. Poarta, ca și Austria de altfel, nu voia, după dubla alegere de la 5 și 24 ianuarie, să recunoască pașapoartele noastre ; mai tîrziu, în primăvara lui 1860, se dăduse chiar dispoziția să li se schimbe călătorilor români aceste pașapoarte prin pașapoarte turcești. Știm faptul din telegrama pe care, la 4 iunie, o adresează Kogălniceanu, primul ministru al Moldovei, lui Cuza la București. El adaugă că trebuie luate măsuri energice spre a face Turcia să revie asupra acestei măsuri care violează drepturile noastre și rănește amorul propriu național. Și, într-adevăr, față de reacția hotărîtă a lui Cuza și a guvernului român care au arătat că, drept răspuns, nu vor permite intrarea în țară a călătorilor avînd pașapoarte turcești, Poarta a revenit asupra măsurii și a recunoscut pașapoartele românești : la 15/27 iulie, Negri comunica acest fapt lui Cuza. Aceeași atitudine hotărîtă se adoptă și cînd e vorba de trecerea vreunui detașament militar turc pe teritoriul țării. La 2/14 mai, N. Kretzulescu, ministrul de interne al Țării Românești, telegrafiază domnului, la Iași, că trei sute de ostași turci, comandați de Etem pașa, au venit de la Constantinopol și, după un popas „pe gîrla Măcinului", pornesc cu vaporul spre Vidin. S-a dat ordin „comandirilor de punturi" grănicerești să nu îngăduie ca vreunul din acești ostași să puie „piciorul pe pămîntul țării". Și mai tîrziu, în august 1863, cînd din cauza apelor mici ale Dunării, un detașament mai important al garnizoanei turcești din Belgrad — 1600 de oameni formînd două batalioane — nu poate trece cu vasele pe la Porțile de Fier spre Vidin, se iau măsuri riguroase ca, în eventualitatea străbaterii cu căruțele a teritoriului românesc, între Vîrciorova și Gura Văii, ostașii turci, să nu poarte armele asupra lor, ci ele să fie transportate separat, urmînd a le fi restituite la reîmbarcarea în vase.

În grija de a apăra drepturile și demnitatea țării se mergea uneori și mai departe : pînă la a ataca și aresta pe turci care făcuseră neorînduieli sau nu voiseră să se supună legilor țării. Citățm, în privința aceasta, două cazuri : unul petrecut la Giurgiu, altul la Piatra Neamț, ambele din toamna lui 1861. Despre cel dintîi sîntem informați dintr-o plîngere telegrafică din 15 septembrie a lui Arif, guvernatorul general de Rusciuk, adresată lui Cuza, plîngere în care se relatează incidentul petrecut în portul Giurgiu unde soldații români au spart cu săbiile ușa cabinei căpitanului Ibrahim, al cărui vas purta pavilion otoman. Comisia trimisă de Arif la Giurgiu, spre a examina incidentul și a cere satisfacție, a trebuit să se înapoieze fără rezultat din pricina relului tratament primit de la ofițerul român Stoenescu care urmărea să împuște pe Ibrahim. Se vede că acesta din urmă avusese o atitudine provocatoare sau necuviincioasă față de ofițerul român sau față de grăniceri : telegrama lui Arif nu precizează — lucru lesne de înțeles — cum se ajunsese la conflict, care e cauza lui. Ceea ce vrem să relevăm este faptul că Stoenescu și soldații lui n-au ezitat să atace pe căpitanul turc chiar pe propriul său vas, lucru de neconceput în perioada anterioară. Era, incontestabil, altă stare de spirit ; amintirea gestului de la 13 septembrie 1848 cînd, în Dealul Spirei, pompierii români nu pregetaseră să tragă în armata turcă, mult mai numeroasă, era încă vie. Al doilea caz privește pe chiristigiii turci din Piatra Neamț. În acest oraș era sediul unor importante tranzacții cu cheresteaua provenită din marile păduri ale ținutului Neamț și scoborîtă cu plutele pe Bistrița ; aci stătea și un grup apreciabil de chiristigii turci care aprovizionau cu lemn de construcție Constantinopolul. Intrînd în conflict cu autoritățile românești, acești chiristigii sînt arestați și arestul lor se prelungește.

A trebuit o intervenție specială din partea ministrului de externe al Porții pentru ca ei să fie, în cele din urmă, eliberați. Cîtă diferență față de epocile anterioare în care negustorii turci din Principate se simțeau stăpîni și operau în consecință.

Aceeași grijă de a apăra drepturile și demnitatea țării, același fel de a proceda, s-au adoptat și în raporturile cu reprezentanții împăratului de la Viena. Cînd aceștia, după dubla alegere a lui Cuza, refuză să recunoască noua situație, autoritățile românești reacționează, ne mai admițînd nici ele prezența unui delegat consular la operațiile judiciare în legătură cu supușii respectivi. Cînd mai tîrziu, spre finele anului, are loc, la Burdujeni, o încălcare a hotarului de către cătanele austriace, ea este respinsă cu forța de comandantul român al acelui punct de graniță. Legea patentei,care prevedea impozitul ce trebuia plătit de toți cei ce exercitau vreun meșteșug sau comerț, se aplică de guvernele române nu numai meșteșugarilor și negustorilor români, dar și acelora ce erau supuși străini, deci și supușilor austriaci. Cu toate că organele consulare chesaro-crăiești au protestat — vice-consulul din Brăila a considerat această impunere drept „arbitrară", iar guvernul austriac a reclamat cazul Porții — totuși autoritatea de Stat românească nu s-a lăsat intimidată, a persistat în aplicarea impunerii și, în cele din urmă, reclamanții au trebuit să admită noua situație. La fel s-a întîmplat și cu legea privind prestația, adică munca sau echivalentul în bani pentru întreținerea drumurilor. Și aci s-au ridicat proteste, în sensul că supușii străini n-ar trebui impuși ; în cele din urmă însă reprezentanții puterilor au convenit, mai întîi cei din Iași (2/14 iunie 1861), apoi, mai tîrziu, cei din București.

Grija lui Cuza de a nu lăsa fără un răspuns ferm și demn orice încercare de a se atinge drepturile și demnitatea țării s-a vădit, de asemenea, în chipul cel mai limpede, în împrejurarea tranzitului pe la noi a armelor destinate înarmării vecinilor și prietenilor noștri sîrbi (noiembrie-decembrie 1862). Deși Poarta a protestat în mod repetat împotriva trecerii acestor arme și a cerut sechestrarea lor, izbutind să asocieze la protestul ei și pe reprezentanții diplomatici a patru mari puteri, între care aceia ai Austriei și Angliei, deși acești reprezentanți au trimis o notă ultimativă ministrului nostru de externe, cerînd răspuns precis în termen de 24 de ore, totuși Cuza n-a cedat și a dat dispoziții ca, în cazul cînd turcii, care aveau forțe concentrate la Vidin, ar încerca să oprească trecerea armelor în Serbia, să fie respinși prin luptă. Instrucțiunile date detașamentului nostru mixt — infanterie, artilerie și cavalerie — care proteja convoiul cu arme — erau categorice: se va merge pînă la lupta cu baioneta. Atitudinea aceasta fermă a dat roade : convoiul a putut trece nestînjenit peste Dunăre, și armata sîrbă a primit zecile de mii de puști ce-i erau destinate. Ca o recunoaștere a marelui serviciu adus, principele Serbiei, Mihail Obrenovici, a trimis lui Cuza, pe lîngă o scrisoare de vii mulțumiri, și o foarte frumoasă sabie, cu inscripția „Amico certo in re incerta" (Prietenul sigur în vremuri nesigure).

Așa a fost ales domnul Unirii, al secularizării averilor mînăstirești și al împroprietăririi țăranilor să apere, în toate împrejurările, drepturile și demnitatea țării.

CONSTANTIN C. GIURESCU

Profesor la Universitatea din București

răsunet la hora unirii

după Vasile Alecsandri

Ducînd trai cu drepte legi
Ce spre fericiri ne mînă,
Frați români ai țării-ntregi,
Hai să dăm mînă cu mînă.

Veseli crească-n fapt de zori
Tinerii din noua țară.
Și sub ale păcii flori
Iarba rea din holde piară.

Deci la horă, pasul demn,
Ca să fim țără oprire,
Și la muncă-ntr-un îndemn
Și la viață cu unire.

Duse-s chinuri și poveri,
Viitorul ne zîmbește.
Unde-i unul nu-s puteri,
Unde-s mulți puterea crește.

Năzuind cu toți la fel,
Urînd jugul care-ntină,
Să privim spre-același țel
Ca doi ochi dintr-o lumină.

Truditorii-n lung alai
De nădejdi biruitoare,
Au secat pe-al nostru plai
Milcovul cu vremi amare.

Vine soarele la noi,
Din înalturi să privească
Hora veche-a țării noi :
România românească.

GEORGE LESNEA

la unire

Departe, nu departe, aproape și nu-aproape,
în sus către baladă și-n jos către sonet,
pe unde țara umblă cu ceru-n pîini și-n ape
și munții sînt cu sînge de aur și poet, —
pe unde oameni ară cu fruntea-n meditații,
unde metalul cîntă ca vălul palatin, —
scandările virtuții cetățenești, ovații
ridică din pămîntu-mi și cugetu-mi latin.
Muntenia lui Mircea cu acvila în stemă
și-a lui Bogdan, Moldova, cu zimbrul în însemn,
Ardealul ca a treia virtute-a mea perenă
urcîndu-se pe marmor din baștina de lemn, —
ca foste trei feude la cot de munți și apă
visînd rotunde sfere și cercuri și-armonii
prin secolul ce sapă, prin clipa ce ne scapă,
același țel: splendoarea deplinei Românii.
Visau un steag și-o stemă și legi tăiate-n aur
și legiuni de aripi ce-n ere îndrăznesc.
Pe frunte, meditații de cărturari, drept laur
și drept puteri și scuturi — un braț muncitoresc.

Sosirăm deci la Milcov, sorbindu-l cu grăbire
dar ochii în spre Crișuri ardeau scăpărător
pentru unirea care, în cuget și-n simțire,
va deștepta Românii în marș spre viitor.
Acum, triunghiu de slavă, treime temerară
pămînturile mele sînt una citeștrei,
trei degete arcușul îl plimbă pe vioară
la dulcea tresărire de simțuri și idei.
Aceste trei ținuturi socialiste, vaste —
cu cîte o culoare în tricolor român
sînt vatra luminoasă a demnității noastre
prin care apa trece, dar pietrele rămîn!

AL. ANDRIȚOIU

îngemănare

Crește în noi cuvînt din părinți,
piepturi trase pe roată ne scot din durere ;
om de ești, omenia nu-ți minți —
unirea părinților e înviere.

Învață să vii înțelept în copii,
arzînd picătură cu picătură
în cei ce se nasc, în cei ce vor fi
neîntreruptă, dreaptă făptură.

E o lume în noi, încolțind nentrerupt.
Vom ști să lăsăm în copii pe de-a-ntregul
visul din trupul străbunilor rupt,
suflet de meșter, paloș integru ?

O țară, în noi, încolțită demult.
Laudă dragostei, înfrunzirilor.
Viața în nervi de oțel mi-o ascult
în sunetul brazilor, în lauda mirilor.

Ni-i sfîntă matrice un singur pămînt.
Soarele, luna ne sună cununa —
și trecem în ev, ca-ntr-un vechi legămînt ;
izvoare o zi, ocean totdeauna.

MIHAI NEGULESCU

MIRCEA CEL BĂTRÎN

ȘTEFAN CEL MARE

MIHAI VITEAZUL

MATEI BASARAB

NICOLAE BĂLCESCU

MIHAIL KOGĂLNICEANU

romanul unirii

(Urmare din pag. 1)

joc intern, nu lipseau intrigile Marilor Puteri. Se organizează falsificarea alegerilor pentru Divanul ad-hoc din Moldova, în sensul îndepărtării unioniștilor de pe listele electorale. Evenimentele capătă un relief ispititor pentru romancier. Timpul scoate la suprafață un personaj complicat, destul de versat, demn de întunecatele cronici medievale, Teoderiță Balș, unealtă a Austriei, autor al unei petiții în favoarea separației Principatelor. Se spune că-și plătise căimăcămia cu 25 000 de galbeni, printr-o bancă turcească, luînd locul lui Grigore Ghica care se arătase puțin docil la unele sugestii din afară. Iorga mai semnalează un alt dușman al Unirii în persoana lui Nectarie Hermeziu și istoria își face datoria să-i înregistreze rușinosu-i nume. Bibescu realizase o uniune vamală între cele 2 Principate, un Rosetti declarase unei delegații de moldoveni că *„moldoveanul și munteanul, sînt frați, o singură nație“*, dar pînă la realizarea unirii era încă un drum lung. Iată că dispare și acest Teodor Balș, dar nenorocirea face ca el să lase locul unui personaj și mai sinistru: Nicolae Vogoride, fiu de domnitor, lacom, venal, fără scrupule, despre care, un prinț Suțu spunea că „poate fi asemănat cu unul din acele tinere pașale abia ieșite din soutecele haremului“. Documentele vremii înregistrează cu acest prilej și o intrigă de natură diplomatică. Tatăl lepădăturii scria fiului de la Constantinopole să mituiască cu galbeni pe ambasadorul englez care avea să-l influențeze pe Palmerston, de fapt „tout à fait contraire à l-union“. Fratele lui Vogoride, îl îndemna de la Londra, să urmeze orbește acțiunile Porții, „căci dacă se votează Unirea, Austria te va face răspunzător“. Aceste mesaje împreună cu alte scrisori fură sustrase de sora caimacamului și predate lui Place, consului francez, susținător al unioniștilor. Începe de fapt o luptă tacită, dar nu lipsită de dramatism între cancelarii. Cauza Principatelor devine o cauză internațională, după cum vom vedea mai departe.

Vogoride e neobosit. Își găsește un complice zelos în Catargiu care pune pe funcționari și pe prefecți să zădărnicească acțiunile unioniștilor. Dincolo de ei erau interese deosebite : marii proprietari de pămînt se vedeau deposedați de moșii : Unirea însemna de fapt o reformă agrară, însemna aplicarea de legi noi. În Moldova, Mihail Kogălniceanu, conducea de 8 ani mișcarea literară, ferind-o să n-apuce pe căile întunecate ale unei „mode romantice neguroase sau a fantaziilor macabre“, care erau de fapt încercări diversioniste de a muta interesul intelectualității spre alte obiective decît acelea imediate ale realizării unității naționale. Cine era acest orator strălucit, acest patriot înflăcărat ? În 1838, la trei ani de cînd părăsise Moldova, el scria lui Mihail Vodă din exil : „singurul meu scop, singurul meu gînd, singura mea ambiție a fost să dau o prescurtare a istoriei țării mele. Această istorie nu trebuie să fie politică, nici jignitoare pentru Curțile suverane și protectoare, ea nu trebuie să zugrăvească decît faptele bune și rele ale Domnilor, fericirea sau mizeria poporului...“. Plecînd din țară, cum scrie Iorga, luase cu el letopisețe și manuscrise, în Franța își cheltuise mica lui leafă cumpărînd cărțile ce se raportau la cele două Principate, la Berlin devorase o bibliotecă în căutare de documente. Citise cu ajutorul istoricilor de acolo documente poloneze, ungurești și bizantine ; avea planul să alcătuiască o Istorie a vechii Dacii, după izvoare grecești și latine. Tipărise o *Istorie a Țerii Românești* pînă la moartea lui Mihai Viteazul. Fugise în exil în Bucovina, după aceea luase drumul Europei și se pare că ajunsese chiar la Curtea Spaniei, unde ar fi cunoscut-o pe Eugenia, viitoarea împărăteasă a francezilor. Mai tîrziu avea să întemeieze un muzeu, fusese respectat și sărbătorit, sfîrșitul vieții sale e o ispășire nedreaptă. A cerut cutremurător celorlalți, adresîndu-se țării : *România, fii unită, măcar după moartea mea !*

După cum se vede, marele bărbat de stat, trebuia să-și caute dreptatea luptînd cu politicieni de felul lui Vogoride. Ciudat, din această dispută periferică, se profilează, o dată cu aglomerarea faptelor, un conflict de talie europeană. Sînt amestecați în dispută Talleyrand, lordul Palmerston, regina Victoria a Angliei, Napoleon al III-lea, ca să nu mai vorbim de cele trei puteri protectoare. Un romancier înzestrat, cu o puternică forță de evocare ar putea realiza secvențe pline de interes care ar descrie atmosfera cancelariilor, lumea diplomatică europeană și pe consulii din Principate. Disputa ia pe alocuri alură de epopee, nu lipsesc gratuitățile, scăderile de entuziasm și un dramatism pe care voi încerca să-l relatez la gîndul că voi cutremura vreo imaginație.

În momentul falsificării listelor electorale pentru alegerile din Moldova, pe scena istoriei apare un personaj prezentînd deocamdată putin interes : colonelul Cuza, pîrcălab de Galați. Vogoride îi înlesnise o carieră militară strălucitoare dar blîndul militar se revoltă împotriva mistificărilor, și devine pe neașteptate adversarul celor ce-l susținuseră. E bătut, închis, fuge. Mai tîrziu episodul îi va folosi. Thouvenel, consulul Franței luptă neobosit pentru destrămarea alianței Portii cu Austria și a reprezentanților lor în organele locale. Povestitorului nu-i poate scăpa acest amănunt important că de fapt soarta Unirii Principatelor se juca aici, în Moldova, în selectarea celor ce trebuiau să reprezinte în Divanul Ad-hoc interesele națiunii. Meritul marilor patrioți care au dirijat lupta electorală nu este deloc neînsemnat. Orice defecțiune s-ar fi terminat cu o catastrofă.

Lupta dură mult și se termină mai întîi cu un compromis : listele prezentate de către Vogoride fură anulate, dar cît efort pentru asta ! Napoleon al III-lea o vizită pe regina Angliei în insula Wight cu yachtul său personal. Fără unele probleme indiene se pare că mica afacere de la gurile Dunării s-ar mai fi prelungit ! Fericită vreme cînd diplomații aveau atîta timp și atîta răbdare ! Supun amănuntele de culise cititorului pentru a arăta de cît efort era totuși nevoie pentru cele mai mici lucruri, pentru a-l face să înțeleagă ce înseamnă lipsa independenței naționale și-a prețului ei ! Pactul de la Osborne era numai o jumătate de pas spre realizarea marelui țel al Unirii. Dar de aici înainte totul capătă un ritm surprinzător. Se alcătuiesc noile liste și spre surpriza multora, pe hîrtie apar 66 de unioniști din 87 de deputați.

Se găsi imediat și numele țării : România. În Muntenia, la dezbaterile Divanului domni aceeași însuflețire. Cele patru puncte ale programului fură adoptate în grabă. Cancelariile avură iar de lucru : se ivise problema drapelului : Malmesbury, reprezentantul Angliei, cerea ca semiluna turcească să fie adăugată steagului comun, ca semn de vasalitate față de Poartă, ceea ce părții franceze i se părea, ca și unioniștilor inacceptabil. Stabilirea candidaturilor pentru cele două tronuri nu are o desfășurare prea dramatică. Vogoride era compromis, în Muntenia rivalitățile fiind mai mari, după cum vom vedea, un adevărat noroc scurtă formalitățile. Toate informațiile în privința dedesubturilor alegerii lui Cuza ca Domn al Moldovei sînt confuze. Vechii boieri, avizi de tron s-au estompat printr-o curioasă lipsă de energie devenind abia mai tîrziu conspiratori și instigatori. Probabil că micul magistrat de provincie, convenea fazei inițiale, poate Cuza se dovedise mediocru din șiretenie atunci, pentru că mai apoi personalitatea lui se desfășoară, deși contradictoriu, plină de surprize. La București după cunoașterea noului Domnitor lucrurile căpătară o alură gravă. Aici disputa se dădea între Rosetti, Boerescu și Nicolae Golescu. Se mai vorbea despre Bibescu, Știrbei și Brătianu. Mulțimea ieși în stradă. Nu lipsiră incidentele. Din încîlcita rivalitate se ivi un element nou : Vasile Boerescu, orator eminent al Stîngii îl propuse ca Domn al Munteniei tot pe colonelul Alexandru Ioan Cuza : „Să ne unim ca frați asupra aceluiași nume și posteritatea ne va binecuvînta“. Propunerea fu acceptată cu aclamații deși era surprinzătoare și după documentele cercetate de istorici nu existase o acțiune prealabilă a moldovenilor în acest sens. Noul Domnitor face declarații pline de modestie : „Alegerea mea nu a putut să-mi schimbe convingerile de mai înainte. Lipsit de ambiție personală și nedorind alta decît binele țării mele, așa precum ea înțelege și cere, nu am trebuință de a declara că voi fi totdeauna gata de a mă întoarce la viață privată și că nu voi considera retragerea mea ca un sacrificiu...“ „Moldova alesese mai mult o cauză decît un om“ comentează un observator englez (Churchill).

Intrarea lui Cuza în București se face cu mare fast pe sub un arc de triumf. Noul Domnitor se arată smerit, nu ocupă tronul domnesc ci scaunul prezidențial. E privit de către unii cu rezervă. Seara asistă la un spectacol teatral. Această modestie e părăsită curînd. Lui Beclard îi declară că respectă Convenția europeană, dar dacă Turcii vor pătrunde pe teritoriul Munteniei li se va opune. Dă și numărul armatelor sale : 20 000 de munteni și 10 000 de moldoveni. De unde lumea se aștepta la un sezon de petreceri ce ar fi trebuit să urmeze acestei alegeri, totul fu foarte sobru. Reprezentanții Stîngii fură primiți cu interes dar nu li se promise mare lucru.

De la acest punct al expunerii narațiunii noastre putem marca schimbarea vădită înregistrată în personalitatea Domnitorului. Cuza moștenise o situație internă destul de precară. Lipsurile erau mari și boierimea lipsită de patriotism își arată încă de la început colții. Intrigile cele mai mîrșave pot fi înregistrate. 27 de boieri, foști candidați la tron trebuiau să servească și să facă politica Domnitorului ! Recunoașteți, e mult și trebuia un adevărat talent ca să guvernezi în acest haos de tendințe, cu oameni corupți, setoși de putere, gata să-l răstoarne după obicelul pămîntului pe Cuza pentru a-i lua locul, deși acest fapt, în asemenea împrejurări însemna un mare risc și anume nu numai pierderea unității, dar zădărnicirea independenței viitoare ce nu fusese cîștigată.

În aceste împrejurări noul Domnitor trebuia să reziste tentațiilor exterioare și să facă o politică înțeleaptă care să-i asigure simpatia tuturor celor interesați în existența proaspătului Stat de la gurile Dunării. Pentru politica indicată la ora aceea se punea problema dacă Cuza avea personalitatea cuvenită, dacă se putea impune în concernul statelor mai vechi, tentate să-l cîștige de partea lor.

A răspuns el acestor cerințe ?

Credem că da. Austria nu îngăduia nici măcar *de facto* actul alegerii comune a Domnitorului. Cuza crezu de cuviință să nu mai recunoască faptul că naționalii austriaci nu erau justițiabili în fața instanțelor locale, deci nu se supuneau legilor românești. Fu ridicată scutirea de plată a patentelor și cetățenii austriaci scoși de sub protecția consulului. Rezultatul : recunoașterea se făcu imediat. Nu fură scutiți de unele neplăceri chiar niște morari francezi ceea ce aduse protestul celor ce-l susținuseră pe Cuza, dar asta nu-l tulbură prea mult. Se dădu un decret pentru impozitul pe drumuri la care erau impuși pînă atunci numai țăranii și în care intrară și cei cu averi și chiar străinii. Place, consulul francez la Iași, se alarmă de măsurile Domnului și transmise la Paris că „dacă nu se găsește un remediu, țara va ajunge cu neputință de locuit pentru streini“. Cuza mărturisea deschis că românii voiau ca ei să părăsească țara. Aceste hotărîri îl făcură antipatic chiar vechilor prieteni, între care unii îl și acuzară că „i-ar place mai mult romul de Jamaica decît chestiunile de Stat“, dar totdeauna cînd o personalitate deranjează habitudinile cele mai rele este înzestrată cu cele mai negre vicii, tocmai pentru discreditare, pentru a o lipsi de autoritate morală.

Acțiunile Domnitorului ne apar pline de anvergură. El scrie lui Napoleon scrisori după scrisori, oferindu-i alianțe și 50 000 de ostași în caz de conflict. Alecsandri duce mesajele. „Unirea desăvîrșită, definitivă“, îi scria el Împăratului „este mai mult decît oricînd nevoia celor două Principate. Această idee a pătruns atît de adînc în conștiința poporului român, încît el o privește ca pe cea dintîi condiție a ființei sale... Cînd un întreg popor a ajuns la o convingere care a căpătat gradul acesta de energie și este hotărît cu orice preț să dobîndească ceea ce privește ca fiind singurul său mijloc de mîntuire, orice discuție e zadarnică“. Sînt rîndurile unei personalități puternice.

*

Recunoașterea îndoitei alegeri a lui Cuza în Principate marchează apoteoza ofițerului sever, modest, lipsit de gustul pentru festivități, mai tenace și mai abil decît se credea. „Vlăstarul nelegitim al celor două Principate, cum îl numea consulul englez, fusese legitimat“. Domnitorul nu dorește să arate în nici un fel că datora asta Puterilor europene. La citirea firmanelor de învestitură nu se îngădui ca ceremonia să ia aerul unei sărbătoriri. La București, sala era aproape goală. Se observă că Domnitorul nu sărută firmanul după obicei. Întreaga ceremonie nu dură un sfert de ceas. La Iași nici măcar nu fură invitați consulii.

I s-a reproșat mai apoi lipsa de căldură în relațiile cu oamenii cu care lucra. Se spune că i-ar fi lipsit darul oratoric și chiar puțină abilitate. Asta nu supăra pe un om silit să joace pe scena mai mare a lumii, cînd interesul lui era îndreptat în principal înspre marii săi parteneri de joc. Sigur că a jignit pe mulți, sigur că a apărut ca un despot ca atunci cînd l-a temperat pe Rosetti, potolind gura ascuțită a ziarului *Românul*. Acceptă să fie adusă în țară cenușa celor de la '48, morți în străinătate, dar pe unii supraviețuitori îi mai ținu dincolo de granițe. De Kogălniceanu se desparte mai tîrziu. Asta nu l-a împiedicat pe acesta să rostească în fața rămășițelor pămîntești ale Domnitorului, aduse în țară memorabilele cuvinte : *„Nu greșelile lui l-au răsturnat, ci faptele lui mari“*.

Iată-l deci pe Cuza amînînd călătoria la Constantinopole, iată-l refuzînd să poarte fes, iată-l aruncînd pașapoartele otomane, iată-l semnînd convenții cu Rusia fără a consulta Poarta, iată-l protestînd împotriva ocupării de către turci a unor insule de pe Dunăre. Și asta cînd ?

Curajul fu răsplătit. Cuza căpătă stima Porții. Primirea la Constantinopole fu regească într-adevăr. Salve de tun, caiacuri în întîmpinare, prezentare de arme, tratament plin de stimă. Adepții unei flexibilități care în politică ajunge pînă la slugărnicie și robie în cele din urmă, fură înfrînți. Turcii aveau în fața lor un adevărat Domnitor !

Dar investigațiile istoricilor duc și mai departe. Nu lipsesc date despre o înaltă politică europeană făcută prin mesageri în sprijinul independenței Italiei și a Ungariei. Și ce e și mai demn de subliniat : el avea *viziunea Unirii tuturor românilor*. În schimbul procurării unor arme răsculaților maghiari, Cuza ceru *autonomia românilor din Transilvania*. Domnitorul duce tratative secrete cu Victor Emmanuel și la Turin, reprezentantul său, Bălăceanu, cere Transilvania și Bucovina. Sigur că dacă exista și puțin noroc, altul ar fi fost locul lui Cuza în istorie. Proiectele și conspirația împotriva Austriei căzură și cu siguranță că acest insucces afectă situația viitoare a Domnitorului.

În politica internă reformele nu întîrziară să aștepte. La îndemnul lui Kogălniceanu se făcură unele înlesniri țăranilor, recunoscîndu-li-se deplina stăpînire asupra casei, grădinilor, viilor, precum și asupra folosirii imașurilor comune. Se fixă o arendă anuală datorită moșierilor iar claca putea fi înlocuită prin plata în bani sau natură. Eram desigur departe de ceea ce visa țărănimea, dar un prim pas se făcuse spre nemulțumirea celor bogați, principalii săi adversari, deși unele opinii ar fi putut contrazice această părere. Pînă la atingerea scopului ultim : recunoașterea Unirii Principatelor de către Puterile Europene, Cuza dădu dovadă de un mare tact politic, neafișînd în nici un chip vreo tendință naționalistă. Autoritatea sa era minată de sărăcia generală a țării, de conspirațiile instigate de străini în rîndul țăranilor care nu reușeau s-o scoată la capăt cu sărăcia. Cînd se dovedi a fi nevoie, Cuza se arătă mînă forte deși îi venea greu să sosească rapid cînd la București, cînd la Iași însoțit de dorobanți. Îi pot fi imputate și unele măsuri șovăielnice, dar cînd auzi cuvintele spuse în fața Adunării Moldovenilor, înțelegi unele lucruri : „Eu am conștiința misiunii mele. Eu știu și nu voi uita că reprezint principiul Unirii. Realizarea însă a acestui mîntuitor Principiu atîrnă mai cu deosebire de patriotismul, de concordia și prudența politică a tuturor corpurilor Statului, precum și de spiritul de ordine, de pace și de progres real care trebuie să ne insufle și să ne povățuiască pe toți și pe toate“. Omul dur în astfel de împrejurări, în stare să-l îndepărteze pe Kogălniceanu cînd lucrurile nu mai mergeră cum trebuia în Moldova avea o mare abilitate în politica externă. Despre relațiile cu Napoleon al III-lea se știu multe lucruri, dar Domnitorul mergea și mai departe, intenționa să facă o vizită Împăratului Austriei și omagiase pe Țar, consulii de la București și Iași trebuiră să recunoască că aveau de a face cu un om subtil, plin de curtoazie, dar neînduplecat cînd era vorba de soarta țării.

După o îndelungată luptă, Cuza obținu recunoașterea puterilor străine. Proclamarea Unirii se făcu în fața Adunării Moldovene care-l primise „într-o tăcere de gheață“. Era emoționat ca niciodată. Iată textul pe care-l citi :

„Români unirea este îndeplinită ! Naționalitatea română este întemeiată. Acest fapt măreț, dorit de generațiile trecute, aclamat de corpurile legiuitoare, chemat cu căldură de noi, s-a recunoscut de Puterile garante și s-a înscris în datinile națiunilor. Dumnezeul părinților noștri a fost cu țara, a fost cu noi. El a întărit silințele noastre și a condus națiunea către un falnic viitor.

În zilele de 5 și 24 Ianuarie ați depus toată a voastră încredere în alesul națiunii, ați întrunit speranțele voastre într-un singur domn, alesul vostru vă dă astăzi o singură Românie.

Vă iubiți patria, știți cum s-o faceți puternică. Trăiască România !“.

ALEXANDRU IOAN

*

Ce s-a întîmplat dincolo de această clipă este numai un incident neinteresant în viața lui Cuza. Narațiunea noastră refuză să înregistreze detalii nesemnificative cum ar fi acelea ale abdicării, exilului și morții.

EUGEN BARBU

„Nici jugul străin, nici exploatarea moșierilor și capitaliștilor n-au putut opri mersul înainte al poporului român. Focul luptei naționale și sociale a ars necontenit, cînd cu vîlvătăi care făceau pe asupritori să se cutremure, cînd mai potolit, ca apoi să se întețească și mai puternic. Multe pagini glorioase a înscris poporul român în lupta pentru libertate și socialism. Graiul nu poate reda măreția acestor lupte ; ele adeveresc și vor adeveri peste veacuri vitalitatea și înțelepciunea poporului nostru care, trecînd prin grele încercări, a rămas neclintit și a prins de fiecare dată noi puteri, ridicîndu-se asemenea stejarului după furtună, și mai mîndru spre soare“.

(Din Raportul tov. NICOLAE CEAUȘESCU, secretar general al C.C. al P.C.R., la Proiectul de Constituție a Republicii Socialiste România).

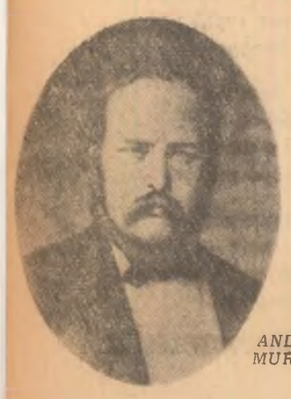

ANDREI MUREȘANU

SIMION BĂRNUȚIU

CEZAR BOLLIAC

GH. BARIȚ

VASILE LUPU

HORIA

AVRAM IANCU

TUDOR VLADIMIRESCU

sentimentul

și ideea unității naționale —

flacăra nestinsă a istoriei

Sînt momente în istorie cînd adevărurile fundamentale se cer repetate limpede și ferm, cînd bogăția de date și fapte noi scoase la lumină de truda cercetătorilor trebuie așezată la locul cuvenit pentru a întregi, pentru a face să strălucească și mai viu adevărurile cunoscute, cînd însuși destinul țării și relațiile noi pe care și le stabilește cu viitorul au nevoie de acea **apă vie** simbolizată de un trecut glorios.

Sînt puține popoare în lume care își pot afirma cu atîta vigoare ca poporul nostru — prin grai, obiceiuri, cultură, simțăminte — vechimea și statornicia lor, dar sînt și mai puține popoare care au avut de înfruntat în istorie atîtea vrăjmășii și nedreptăți ca poporul nostru. Menținerea și afirmarea permanentă a ființei sale naționale în acel mileniu al istoriei în care apăreau și dispăreau state și regate și imperii ca ochiurile de apă supuse capriciilor ploii și soarelui, în care uriașele fenomene de transhumanță începau și sorbeau semințiî întregi, în care despotismul, nelegiuirea, cruzimea zdrențuiau istorii altădată strălucitoare, menținerea ființei naționale a poporului nostru în aceste condiții pare de domeniul miracolului. Galopul acesta violent și milenar al istoriei a răsunat fără încetare pe teritoriul din jurul și din lăuntrul Carpaților, dar cu toate acestea oamenii care-l locuiau i-au supraviețuit păstrîndu-și toate caracteristicile prin care se recunoaște un popor. Cît de adîncă și cît de veche, și cît de rodnică era sămînța acestui neam pentru a rezista atîtor răscoliri ! Și cîtă dragoste, cîtă potrivire, cîtă necesitate între sămînță și pămîntul care o primea și o adăpostea ! Pana istoriei era departe de aceste locuri mereu zguduite, scria tremurînd de spaimă pagini frumoase, eroice slujindu-se de cerneala locurilor în care se putea înfige, locuri apropiate care mai ofereau clipe de răgaz pentru scris. Aici, piereau în necunoscut, în întunericul care șterge orice culoare, poate cele mai tulburătoare epopei. Aceste pagini nescrise nu și-au pierdut însă niciodată cuvintele, ele s-au împlintat în ființa unor oameni care într-un moment de stabilitate a istoriei vor fi cunoscuți și numiți cu numele lor firesc, adevărat, crescut în ei dintr-o sămînță veche și nu altoit cu vrere pentru a uimi lumea : r o m â n i, și pe care istoria îi va supune repede la alte încercări cumplite, parcă pentru a le verifica încă și încă o dată vitalitatea, rezistența, statornicia. Sămînța era însă veche, dură, spornică, conținea în ea germeni nepieritori, pe care marele nostru Pârvan îi va dovedi lumii prin argumentele nete ale științei, iar nouă ni se vor desvălui prin acele cuvinte tulburătoare :

„Din timpuri uitate de amintirea muritorilor trăiau dacii pe pămîntul acesta, îmbrățișat de cele trei ape, cu marea cetate clădită de zei în mijlocul țării, cu munți de patru părți. Ei nu erau o biată națiie rătăcitoare, ca vecinii germani ori sarmați. Ei nu erau o națiie barbară, ca nenumărații locuitori ai nordului mlăștinos, sărac și friguros. Ei erau statornici, orîndulți, luminați, în străvechi legături cu civilizația elenă — cu cea mai avîntată credință în nemurire, pe care au gîndit-o oamenii — cu tradiție milenară în cele ale vieții de societate ori de stat — cu nume glorios în lupta de libertate față de toți cei puternici din jur — cu incomparabila epopee de unitate națională biruitoare a regelui erou Burebista, îndărătul lor".

Iată sămînța ! Triburile daco-getice își vor mai căuta unitatea. **davele** lor răspîndite pe un teritoriu rotund în Moldova de nord, în sudul Moldovei, în Dobrogea, de-a lungul Dunării, în Banat, pe întreg teritoriul Ardealului, în jurul falnicei Sarmizegetusa ; se vor uni iarăși în primul secol al erei noastre sub conducerea acelui erou legendar cunoscut în istorie : Decebalus rex Dacorum. Regatul lui Decebal puternic, bogat, amenințător, receptiv la tot ce era atunci nou în lume în materie de cultură, organizare, construcție, va atrage atenția Romei și din încleștarea dîrză dintre daci și romani (cel mai însemnat eveniment istoric de la începutul celui de al doilea secol) se va naște acea provincie romană cunoscută sub numele de Dacia Felix în care s-a plămădit poporul român, graiul său, virtuțile sale. Dacii se dovediseră și pînă atunci nerăbdători, avizi în a asimila ceea ce era nou și recentele descoperiri arheologice stau mărturie : așezările și cetățile impresionante din munții Orăștiei, atelierele de unelte răspîndite de-a lungul și de-a latul țării, uneltele medico-farmaceutice, arta înaintată a ceramicei, atelierele de bătut monedă, scrierea, sînt toate elemente ale culturii dacice. Elementul roman, rafinat, disciplinat, activ, înnoitor va fi asimilat repede de aceștia „cei mai viteji dintre traci", faimoși prin spiritul lor de justiție, prin dîrzenia și vitalitatea lor. Această simbioză stă la baza formării poporului român. Împerecherea acestor virtuți se va dovedi salutară în istorie. Posesorul lor, poporul român, va putea rezista asaltului crud al istoriei, își va păstra ființa și deși se va descoperi într-un anumit moment divizat în trei teritorii distincte, în jurul aceluiași arbore de piatră — Carpații, se va recunoaște ca fiind una și aceeași plămadă, ca vorbind una și aceeași limbă, și asemeni anticilor săi strămoși istoria pe care o va scrie va fi un șir neîncetat de acte urmărind unul și același țel : unitatea națională, unirea lui într-un singur stat.

E adevărat că vicisitudinile istoriei, zvîrcolirile și decretele ei, uneori legitime, alteori hazardate, nu au dat întotdeauna un conținut activ, conștient ideii de unitate națională. A existat însă în permanență un sentiment al unității naționale care se intuiește uneori, care apare evident alteori în aproape toate momentele importante ale istoriei provinciilor românești. Însăși descălecarea, întemelerea voievodatelor, a provinciilor care se vor numi multă vreme Moldova și Țara Românească cuprinde în sine rodul acestui sentiment al unității naționale. Aparițiа Basarabilor și Mușatinilor pe scena țărilor românești este consecința unui proces la care participă întregul neam, în ciuda divizării sale geografice, sfidînd și negînd la urma urmei această divizare.

Constituirea provinciilor românești în state feudale poate că a întărît pentru o vreme diviziunea geografică, dar manifestările sentimentului de unitate națională n-au diminuat prin aceasta, dimpotrivă, s-au intensificat. Opozițiile viguroase, eroice ale domnitorilor români împotriva amenințărilor și hîrțuielilor tătarilor și mai cu seamă bariera pe care o ridică în calea expansiunii otomane — și care reprezintă în viziunea celor mai obiectivi istorici o adevărată fericire pentru Europa — sînt, dincolo de orice, o expresie a sentimentului de unitate, de solidaritate și de conștiință națională. La Cîmpia Mierlei și la Rovine, și la Nicopole, Mircea cel Bătrîn a apărat în primul rînd provinciile românești, poporul cu acest nume, pe locuitorii țării sale și pe frații lor din Moldova și de dincolo de Carpați. Aceasta e o expresie activă a sentimentului național.

Iar mai tîrziu, cînd Ion Corvin de Hunedoara, înainte sau după ce ajunge crai al Ungariei, luptă împotriva turcilor ajutat și de oastea domnitorilor români, faptele lui pot fi judecate și sub această prismă a solidarității naționale, pentrucă — obiectiv — biruințele lui au întîrziat cotropirea și jefuirea țărilor românești de către turci. Același lucru se poate spune și despre strălucitul său fiu, Matei, craiul Ungariei.

Cea de a doua jumătate a secolului al XV-lea e dominată de figura acelui viteaz și înțelept domnitor al românilor din Moldova care vreme de peste 40 de ani n-a avut răgazul să descalece mereu avîntat în lupte și bătălii, mereu trezind în popor sentimente de vitejie, mereu înălțînd pe pămîntul țării biserici și mînăstiri, vlitoare focare de cultură din care vor țîșni cuvinte de unitate adresate tuturor românilor : Ștefan cel Mare. Cel mai înțelept voievod al românilor, biruitorul de la Podul Înalt, este unul din cei mai strălucîți reprezentanți ai ideii de unitate națională. Ștefan s-a înfruntat și cu Matei Corvin la Baia, dar din înfruntarea celor doi mari români a ieșit înțelegere și solidaritate. Nu mult timp după lupta de la Baia, marele Ștefan întemeiază prima episcopie română din Ardeal, la Vad, ai căror vlădici vor fi unși de către mitropolitul Sucevei, unii vor fi chiar călugări din Moldova și e lesne de înțeles importanța și efectul acestui act. Prin intermediul religiei și al bisericii vor circula dintr-o parte în alta idei și sentimente. și mai ales se va confirma și se va simți mereu unitatea de sînge, de limbă și de credință a locuitorilor de dincoace și de dincolo de Carpați. Ștefan cel Mare se va înfrunta și cu domnitorii Țării Românești dar și aici înțelepciunea lui va triumfa. Oare ce alt sentiment decît cel național îl va determina să se înrudească prin căsătorie cu acești domnitori pentru a asigura apoi prin ereditate dreptul fiului său la scaunul Munteniei ? Intenția lui Ștefan cel Mare este tulburătoare și ea pare primul act politic deliberat care ar fi putut duce la unirea celor două voievodate românești. Dar chiar dacă ne-am opri numai asupra acțiunii sale de a schimba domnii Țării Românești, de a-i înlocui cu oameni de încredere, și tot vom fi nevoiți să recunoaștem că a intervenit un element nou în politica celor două voievodate. Locuitorii se știu și se simt frați, intervenția chiar fermă a unuia dintre domnitori în treburile țării vecine — în ciuda opoziției boierilor privilegiați — nu mai apare ca un lucru nelegiuit, ci ca o îndatorire firească pe care și-o asumă într-o familie regăsită unul din membrii ei.

Convențiile și legile statului feudal, și instabilitatea istoriei obligau țările românești și locuitorii ei — pe care toată lumea îi numea români și-i recunoștea ca atare — să trăiască despărțiți unii de alții, uneori chiar ca niște vrăjmași. Actele lor fundamentale, și în primul rînd stavila pe care o opuneau înaintării otomane prin luptele duse de domnitorii uneia sau alteia dintre țări, erau însă acte de apărare a ființei naționale, acte care le asigura supraviețuirea într-un moment istoric confuz, care păstrau nealterați germenii de mai tîrziu ai unității naționale. Fără aceste acte care, la urma urmei, sintetizau vitejia, rezistența, capacitatea vitală a unui viitor popor, instinctul său național, poporul nostru ar fi pierit poate în negura pe care o ține mereu în rezervă istoria. Iată de ce nu ne putem despărți niciodată de trecut și de istorie. Noi toți, în identitatea noastră de astăzi, sîntem produsul acelor strămoși, cu sau fără nume, care n-au pregetat nici o clipă să-și apere țara, ființa, pămîntul, graiul și obiceiurile. Bătăile vii ale inimilor noastre își trag ritmul din acest ceasornic învălmășit al istoriei.

Sentimentul național a supraviețuit vicisitudinilor și el a căpătat strălucire unică într-un moment greu al istoriei. Dar, cum spune Bălcescu... „În acel timp de chin și de jale strălucea peste Olt, în Craiova, un bărbat ales, vestit și lăudat prin frumusețea trupului său, prin virtuțile lui mari și felurite, ...dragostea către patrie, îngăduiala către semeni, oameni către cei mai jos, dreptatea către toți de o potrivă, prin sinceritatea, statornicia și dărnicia ce împodobeau mult lăudatul său caracter. Acesta era Mihaiu banul Craiovei, fiul lui Petrașco-Voevod..."

Viteazul biruitor de la Călugăreni va izbuti într-un timp necrezut de scurt, din păcate tot pentru un timp foarte scurt, să domnească peste provinciile din jurul Carpaților și să se intituleze cu cîteva cuvinte pe care le aștepta și pe care le va dori mai departe cu adîncă sete istoria : „Mihai, cu mila lui Dumnezeu, domn Valahiei, Moldovei și Transilvaniei". O trădare mîrșavă îl va scoate pe cel mai viteaz dintre vitejii noștri domnitori de pe scena istoriei, oprind poate cursul firesc al dezvoltării acestui popor. Epopeea lui Mihai Viteazul poate că este — așa cum susține un istoric — mai degrabă o încheiere decît un început în afirmarea ideii de unitate națională a poporului român. Puterile vremii nu vedeau cu ochi buni înființarea sau apariția în răsăritul Europei a unui stat unitar, bazat pe interese și realități naționale. Atenția lor față de țările românești va fi mai activă, mai dură și procesul de dezvoltare și afirmare națională va avea de suferit. Epopeea lui Mihai nu se va pierde însă în noianul faptelor istorice, nu va rămîne consemnată doar ca un fapt eroic, temerar, glorios, ci va deveni marele moment, sursa de foc și lumină care va fulgera mersul istoriei noastre, țelul ei fundamental. Cele mai luminoase și mai curajoase minți ale acestui popor se vor inspira din ea, o vor dărui cu frenezie urmașilor, o vor cînta, o vor dori, o vor transmite ca o ștafetă a tuturor simțirilor din generație în generație, o vor repeta, o vor dăltui din nou în marmora istoriei pentru totdeauna.

După Mihai, presiunile vrăjmașe asupra țărilor românești nu încetează, tributul de sînge, sudoare și bani pe care-l va da poporul nostru va fi și mai mare. Domnitorii se vor strădui din greu să apere moșia strămoșească. Sentimentul și ideea unității naționale nu vor pieri însă nici o clipă, de pe tărîm politic se vor revărsa pe tărîm cultural unde se vor dezvolta migălos și temeinic, poate mai puțin spectaculos, dar cu o forță de cuprindere și continuare înzecită. E vremea tiparniților, a cărturarilor în sutană, care încep să predice în limba tuturor românilor, a cronicarilor care se întreabă și descoperă și glăsuiesc tuturor despre originea și statornicia poporului român pe aceste meleaguri.

Cîtă dreptate are Costache Negri cînd spune că „Matei Basarab al Valahiei și Vasile Lupu al Moldovei, vrednici de străbaterea veacurilor înființează școli spre luminarea neamului, școli prin care mult mai temeinic se ridică un popor, decît prin crudele mijloace de sînge și stîrpire". Mitropolitul Varlaam se va adresa în predoslovia sa și „românilor din Ardeal", contemporanul său de la mitropolia din Bălgrad, înființată de Mihai Viteazul, vrednicul Simeon Ștefan va vorbi despre necesitatea unității limbii ; „De la Rîm ne tragem", va spune Grigore Ureche la începutul hronicului său, iar Miron Costin va face una din cele mai emoționante pledoarii despre unitatea poporului nostru, considerîndu-se responsabil pentru destinul său : „A lăsa iarăși nescris, cu mare ocară înfundat neamul acesta de o seamă de scriitori, este inimii durere. Biruit-au gîndul să mă apuc de această trudă, să scoț lumii la vedere felul neamului, din ce isvor și semințiе sîntu locuitorii țării noastre, Moldovei și Țării Românești și românii din țările ungurești, cum s-au pomenit mai sus, că toți un neam și o dată descălecați sîntu..."

Cărturarii din Ardeal trăiesc aceleași simțăminte. Samuel Micu nu se sfiește să declare răspicat : „În Dachia cea veche, în carea împăratul Traian au așezat pre romani, mai mulți lăcuitori sînt români, decît toate alte neamuri, că în Țara Ardealului românii cu mulțimea întrec pre toate alte neamuri care sînt întru aceste pămînturi. Iară în Țara Românească și în Moldova mai cu seamă singuri românii sînt lăcuitorii..."

Trecutul poporului începe să fie privit ca un argument fundamental, ca o acțiune necesară cu care să se tragă la răspundere istoria, s-o determine să facă dreptate.

E marea epocă a afirmării unității naționale ; cu un zel pe care numai marile pasiuni și adevăruri îl pot naște, cărturarii noștri cei mai de seamă sfidînd granițele artificiale circulă pretutindeni, cuvintele vii ale scrierilor lor pătrund în suflete și aprind flacăra acțiunii, poporul se trezește, conștiința unității descoperă visul cel mare : unirea românilor într-o singură țară. Visul acesta va emoționa, va înnobila, va dinamiza toate generațiile. Și o dată cu acest vis al unirii, se nasc alte idei, care i se alătură, care ar vrea să-l contopească. Marii noștri gînditori revoluționari vor să realizeze prin unirea țărilor românești un stat al **Dreptății și Frăției.** „Aceste cuvinte, — spune Bălcescu — ce o dată am dat de devisă nației mele, vor domni lumea ; atunci așteptarea, visarea vieții mele se vor împlini ; atunci toți românii vor fi una, liberi și frați ! Vai ! nu voi avea noroc a vedea această zi, deși eu asemeni am muncit și am pătimit pentru dreptate, și cel din urmă al meu cuvînt va fi încă un imn ție, țara mea mult dragă".

Mulți, mulți ani au trecut pînă să se împlinească aceste profetice cuvinte ale lui Bălcescu. Abia astăzi, prin realizarea Republicii noastre socialiste, unirea românilor și proclamarea Dreptății și Frăției ca sensuri de bază, definitorii ale politicii statului nostru își capătă strălucirea cuvenită și se înscriu în istorie ca un act definitiv.

CONSTANTIN CHIRIȚĂ

ALECU RUSSO

VASILE ALECSANDRI

„Români, unirea este îndeplinită ! Naționalitatea română este întemeiată. Acest fapt măreț, dorit de generațiile trecute, aclamat de corpurile legiuitoare, chemat cu căldură de noi s-a recunoscut de puterile garante și s-a înscris în datinile națiunilor. Dumnezeul părinților noștri a fost cu țara, a fost cu noi. El a întărit silințele noastre și a condus națiunea către un falnic viitor.

În zilele de 5 și 24 Ianuarie ați depus toată a voastră încredere în alesul națiunii, ați întrunit speranțele voastre într-un singur domn, alesul vostru vă dă astăzi o singură Românie.

Vă iubiți patria, știți cum s-o faceți puternică. Trăiască România !

ALEXANDRU IOAN

COSTACHE NEGRI

C. A. ROSETTI

N. NICOLEANU

DIMITRIE BOLINTINEANU

rolul limbii literare în afirmarea şi realizarea unităţii naţionale

Între dezvoltarea unei limbi şi dezvoltarea socială, economică, olitică şi culturală a unei colectivităţi există o strînsă legătură : ţa unei colectivităţi este legată de existenţa unei comunităţi gvistice, adică de faptul că cei care o formează dispun de aceiaşi mijloace de exprimare şi de înţelegere în diferitele domenii e activităţii umane.

„Limba unui popor — afirma B. P. Hasdeu — se confundă şi identifică cu naţionalitatea lui". Într-adevăr, comunitatea gvistică, alături de comunitatea de teritoriu, de viaţă economică şi de factură psihică, are un rol primordial în dezvoltarea unei ternice conştiinţe naţionale, fiind unul dintre factorii decisivi re favorizează formarea unei naţiuni. Dintre formele de manistare ale limbii, varianta literară — vehicul şi depozitar al burilor spirituale ale întregii colectivităţi — este aceea care conbuie, în deosebi, la deşteptarea şi afirmarea conştiinţei naonale.

Diversele perioade de dezvoltare a românei literare consemază cele mai importante momente ale dezvoltării culturale şi e formării conştiinţei naţionale a poporului român.

La începutul secolului al XVI-lea, limba română îşi făcea apariţia scris. Din această epocă, datează primul text redactat în românşte (**Scrisoarea lui Neacşu din Cîmpulung,** 1521) şi primele traceri de texte religioase. În epilogul **Psaltirii slavo-române** 77), Coresi, arătînd că mai toate popoarele „au cuvîntul lui mnezeu în limba (lor), numai noi rumânii n-avăm", pledează ntru necesitatea oficierii serviciului religios în românește. Tracerea cărţilor religioase în limba română şi dezvoltarea tiparuîn ţările noastre au jucat un rol considerabil în întărirea uniţii limbii şi a culturii româneşti, au fost — am putea spune ima cucerire în drumul lung al unificării naţionale.

În secolele următoare, al XVII-lea şi al XVIII-lea, oamenii de ltură încep să acorde o atenţie deosebită problemelor originii unităţii limbii şi poporului român.

Mitropolitul Ardealului, Simion Ştefan, este cel dintîi cărturar mân care, în predoslovia către cititori a **Noului Testament de la lgrad** (1648), se arată preocupat de necesitatea creării unei bi literare unice, accesibile românilor de pretutindeni, pe baza incipiului circulaţiei cuvintelor.

Prin contribuţia mitropoliţilor Varlaam şi Dosoftei, limba românceput să se impună ca limbă a cultului în Moldova. Apariţia **bliei de la Bucureşti** (1688) — sinteză a eforturilor anterioare ale rturarilor români pentru introducerea limbii române în biserică reprezintă triumful definitiv al limbii româneşti ca limbă oficială a cultului. Larga răspîndire, în toate ţinuturile româneşti, a estei prime traduceri integrale a Bibliei a contribuit la consolirea variantei muntenești ca bază a limbii române literare.

Prin apariţia în românește a primelor codice oficiale de legiuiri ce (**Pravila lui Vasile Lupu,** 1646, în Moldova, retipărită parţial, Muntenia, în **Pravila lui Matei Basarab,** 1652), limba română cereşte un nou domeniu, acela al vieţii juridice, iar cele două ovincii dobîndesc încă din secolul al XVII-lea aceleaşi norme de ept agrar şi penal : este un prim pas pe calea unificării legislae, premergătoare unificării politice care se va înfăptui peste uă veacuri.

Prin scrierile cronicarilor moldoveni şi munteni se afirmă ideea iginii romanice şi a unităţii poporului român. Grigore Ureche ce cîteva apropieri etimologice între unele cuvinte latineşti şi mâneşti şi exprimă ideea descendenţei noastre romane („de la n ne tragem"). Continuatorul lui Ureche, Miron Costin, dă prilucrare românească (**De neamul Moldovenilor, din ce ţară au ăit strămoşii lor**), în care încearcă rezolvarea problemei originii mânilor şi subliniază ideea unităţii poporului român. „Mă apuc aceastã trudă — afirmă el — să scot lumii la vedere felul neului, din ce izvor şi seminţie sînt lăcuitorii ţării noastre, Moldoşi Ţării Munteneşti şi românii din ţările ungureşti, cum s-au menit mai sus, că toţi un neam şi o dată discălecaţi sînt".

Stolnicul Constantin Cantacuzino, în **Istoria Ţării Româneşti,** monstrează unitatea de origine a tuturor românilor („toţi aceşdintr-o fîntînă au izvorît şi cură"), precum şi descendenţa lor mană, iar eruditul domn moldovean D. Cantemir subliniază asemenea, în **Descriptio Moldaviae,** că „locuitorii din Munteşi Transilvania au aceeaşi limbă ca şi Moldovenii" şi susţine, **Hronicul vechimii a Romano-Moldo-Vlahilor,** teza unităţii, a roanităţii şi a continuităţii poporului român.

Reprezentanţii şcolii ardelene, Micu, Şincai şi Maior, desfăşoară, sfîrşitul secolului al XVII-lea şi la începutul celui de al XVIII-lea, activitate militantă şi aduc noi date lingvistice şi istorice spre demonstra originea romanică a poporului şi a limbii, precum şi itatea şi continuitatea elementului român pe teritoriul vechii cii.

La sfîrşitul secolului al XVIII-lea, şi, mai ales, la începutul secoui al XIX-lea, dezbaterea problemelor referitoare la dezvoltaa culturii şi a limbii naţionale capătă o deosebită amploare. În noscuta **Scrisoare către mitropolitul Veniamin despre învăţătue în Moldova** (1837), Costache Conachi, pornind de la constatacă cele muntenii şi moldovenii vorbesc aceeaşi limbă, arată „că ar o mare greşeală politicească de a se lua altă marşă spre lumire aice în Moldova şi alta în soţia ei Valahia, cînd tot cuvîntul re a ne strînge şi a ne apropia în grai şi pravili"...

În aceeaşi perioadă, se pun bazele terminologiei ştiinţifice roâneşti, prin traducerea şi publicarea unor lucrări ştiinţifice şi anuale şcolare ; în tipografiile din Buda, Sibiu şi Braşov, apar rţi de popularizare a ştiinţei, care se răspîndesc şi dincoace de unţi, în Muntenia şi Moldova. Diferitele discipline ştiinţifice înp să se predea în limba română : Gh. Asachi la Iaşi, în 1813, şi Gh. Lazăr la Bucureşti, în 1818, organizează învăţămîntul în limba naţională. După ce, în secolele anterioare, limba română reuşise să devină limba oficială a cancelariei şi a bisericii, în prima jumătate a secolului al XIX-lea, ea cucereşte un nou domeniu — acela al învăţămîntului.

În aceeaşi perioadă, apare tînăra presă românească (**Curierul românesc,** la Bucureşti, în 1829, **Albina românească** la Iaşi, în acelaşi an, şi **Gazeta de Transilvania,** la Braşov, în 1838), adevărată tribună de luptă pentru promovarea unităţii limbii literare şi pentru dezvoltarea conştiinţei naţionale.

În paginile primelor publicaţii periodice româneşti, revine frecvent ideea constituirii unei limbi literare unice : afirmarea necesităţii unificării lingvistice şi culturale preceda astfel realizarea unificării politice a ţărilor româneşti. Revista **Muzeul naţional** publică, în 1836, sub titlul **Corespondenţă între doi rumâni, unul din Ţara Rumânească şi altul din Moldova,** un schimb de idei asupra problemelor limbii între I. Heliade Rădulescu şi C. Negruzzi. Sub influenţa lui Heliade Rădulescu, C. Negruzzi elimină din limba scrierilor sale anumite particularităţi moldoveneşti. Polemizînd în paginile **Albinei româneşti** cu G. Săulescu, care învinuia pe unii dintre scriitorii moldoveni că „momîţesc" pe munteni, C. Negruzzi mărturiseşte : „eu sînt acela care am scris urmînd gramaticii mun-

tenilor". Evoluţia modului de a scrie al lui C. Negruzzi ilustrează tendinţele de unificare a limbii literare pe baza normelor exprimării literare din Muntenia, proces al cărui început datează încă din secolul al XVII-lea, la scriitori ca Varlaam şi Dosoftei.

Într-un articol nesemnat, publicat în **Albina românească** în 1839, se exprimă net conştiinţa unei limbi literare comune, ca factor unic de menţinere a unităţii poporului român, „singura legătură ce uneşte încă pe rumânii despărţiţi în staturi deosebite".

Deosebit de semnificativă este apariţia, în 1840, la Iaşi, a revistei **Dacia literară,** „un repertoriu a(l) literaturii româneşti în care se vor vedè — după cum arată redactorul ei, Mihail Kogălniceanu — scriitorii moldoveni, munteni, ardeleni, bănăţeni şi bucovineni..." ; „ţălul nostru — preciza el — este realizaţia dorinţei ca Românii să aibă o limbă şi o literatură comună pentru toţi".

Alături de învăţămînt şi presă ia fiinţă, în aceeaşi epocă, teatrul în limba naţională ; după o primă perioadă, de predominare a traducerilor din limbi străine, dramaturgia originală îşi face loc, iar scena românească contribuie şi ea la afirmarea valorilor naţionale şi la consacrarea normelor literare unice.

Astfel, după aproape trei secole şi jumătate de la apariţia scrisului în românește, în preajma unirii din 1859 a celor două principate, Muntenia şi Moldova, limba română — fenomen social legat de viaţa şi cultura poporului care a creat-o — reuşeşte să cucerească toate domeniile vieţii publice şi să dobîndească înalta ei semnificaţie, devenind într-adevăr, o limbă naţională.

Unirea celor două principate într-un singur stat centralizat, cu capitala la Bucureşti, a avut o mare influenţă asupra dezvoltării limbii ; Muntenia dobîndeşte, din punct de vedere lingvistic, o situaţie privilegiată faţă de celelalte provincii. Centralizării administrative şi autorităţii politice i se adaugă, cu timpul, o preponderenţă culturală. În aceste condiţii, graiul muntenesc, mai ales cel vorbit în capitală, cîştigă şi el un prestigiu deosebit, care — datorită tradiţiei culturale anterioare — îl impune la baza românei literare. Oamenii de cultură, scriitorii din celelalte provincii româneşti recunosc rolul predominant al capitalei : „Soarele pentru toţi românii — proclamă I. Slavici — la Bucureşti răsare". Combătînd pe reprezentanţii diverselor curente (latinist, italienizant) care încearcă să împiedice dezvoltarea normală a limbii, marii noştri clasici preconizează o literatură izvorîtă din realităţile româneşti şi o limbă literară creată pe baza limbii vii a poporului.

La începutul secolului al XX-lea, acţiunea pentru o limbă literară unitară se împleteşte cu lupta pentru libertate naţională şi socială. Instrument de exprimare desăvîrşit de marii noştri clasici, limba literară devine elementul de bază al comunităţii culturale româneşti, realizate deplin prin stabilirea integrităţii naţionale a teritoriului nostru, după primul război mondial.

În perioada actuală, la sfîrşitul acestui măreţ şi anevoios drum parcurs de la **Scrisoarea lui Neacşu** şi pînă în zilele noastre, în condiţiile desăvîrşirii construcţiei socialismului şi ale desfăşurării unei largi revoluţii culturale, limba literară — sinteză a posibilităţilor de exprimare a întregii naţiuni — tinde să niveleze deosebirile dintre diversele graiuri şi să consolideze unitatea spirituală necontestată şi pentru totdeauna necontestabilă a poporului român.

BORIS CAZACU

unirea în literatura vremii

O trăsătură caracteristică a literaturii române din secolul al XIX-lea este aceea că ea s-a dezvoltat şi a înflorit într-o legătură organică permanentă cu marile aspiraţii naţionale şi sociale ale poporului nostru, făcîndu-se ecoul celor mai înaintate idealuri ale vremii. Firesc a fost aşadar ca ideea sublimă a unităţii naţionale a tuturor românilor şi lupta pentru transpunerea în viaţă a acestei idei să afle în inima şi conştiinţa scriitorilor noştri un puternic ecou, nu numai în cadrele secolului al XIX-lea, ci cu vibraţii prelungi şi în prima jumătate a acestui veac.

Ideea originii comune şi a unităţii naţionale a neamului românesc, plămădită şi înţeleasă de masele populare prin propria lor experienţă de viaţă, a început să lumineze viu încă din operele cronicarilor, din secolul al XVII-lea, crescînd în intensitate apoi la corifeii Şcolii ardelene şi la scriitorii de la începutul celui de al XIX-lea veac. Iancu Văcărescu, de pildă, în poezia „La Milcoţ", scrisă în 1830, prefigurînd „Hora Unirii" a lui Vasile Alecsandri, prezicea acestui pîrîu că nu peste mult timp va înceta să fie despărţitor de fraţi.

La mijlocul secolului al XIX-lea, în perioada pregătirii şi desfăşurării revoluţiei de la 1848, ca şi în anii următori, cînd participanţii activi la revoluţie se străduiau, atît în ţară cît şi în exilul politic din străinătate, să continue nobilele ei idealuri, ideea unităţii naţionale a tuturor românilor devine unul din cele mai mărete deziderate ale maselor populare, ale tuturor spiritelor luminate, însufleţite de un profund şi fierbinte patriotism. Spre pildă, în ziarul „Pruncul român" din 12 iunie 1848, se scria : „Uniţi-vă cu noi, fraţi de dincolo de Milcov ; peste undele lui vă întindem braţele, dorind cu înfocare a vă da sărutarea frăţiei şi a libertăţi. Munteanul şi moldoveanul sînt fraţi români, sînt fraţi, o singură naţie". Iar Nicolae Bălcescu spunea, în 1850 : „Aceste condiţii de putere de cari avem nevoie nu le putem găsi decît în solidaritatea tuturor românilor, în unirea lor într-o singură naţie, unire la care sînt meniţi prin naţionalitate, prin aceeaşi limbă, religie, obiceiuri, sentimente, prin poziţia geografică, prin trecutul lor şi, în sfîrşit, prin nevoia de a se păstra şi de a se mîntui".

Scriitorii români de la mijlocul secolului al XIX-lea au slujit Unirea atît prin participarea lor directă, sinceră şi entuziastă la încordata şi dinamica desfăşurare a evenimentelor politice, cît şi prin operele lor literare, cărora le-au infuzat un vibrant mesaj patriotic, o profundă semnificaţie naţională şi socială. Cu mult timp înainte de înfăptuirea actului istoric al unităţii naţionale, scriitorii noştri au folosit în operele lor noţiunea de „România", spre a sădi şi mai puternic, în inima şi conştiinţa tuturor, această înălţătoare aspiraţie, spre a ţine mereu trează, nezdruncinată, încrederea în lupta pentru biruinţa acestui vis de secole, spre a demonstra că românii de pretutindeni au sentimentul adînc, organic al unităţii de neam, al unităţii de limbă, de simţire, de viaţă, de năzuinţe, în pofida unor artificiale şi vremelnice bariere. Încă din 1848 Vasile Alecsandri îşi intitulează o poezie de cald patriotism „Deşteptarea României", iar revistei pe care o editează în 1855 îi dă numele de „România literară". Alecu Russo aşază în fruntea emoţionantului său poem în proză titlul „Cîntarea României". Cezar Bolliac introduce în volumul de versuri din 1857 poezia „La România", în care spunea că „dacii şi romanii născură pe români". În timpul studiilor la Paris, în 1852, în atmosfera din preajma exilaţilor politici români, tînărul Odobescu scrie poezia „Odă României", exprimîndu-şi convingerea că „Sosi-vei, timp ferice, cînd trista Românie, / Ştergînd a sa plînsoare, cu mîndră bucurie, / Îşi va vedea feciorii slăviţi între popoare, / Nălţînd semeţi o frunte ce-n oarba lor mînie / Vrăjmaşii ţării noastre căta să o doboare, Dar care-o vor încinge cununi izbînditoare !" De asemenea, în 1856, G. Crețianu publică poezia „La Români". Exemplele s-ar putea înmulţi, sînt numeroase.

În perioada de pregătire a Unirii, în atmosfera învolburată a luptelor politico-ideologice, scriitorii noştri au menţinut neîntrerupt un climat favorabil partidei unioniste, au întreţinut permanent entuziasmul patriotic al maselor, revelînd necesitatea şi însemnătatea istorică grandioasă a înfăptuirii unităţii naţionale. Mijlocul cel mai eficient prin care au acţionat a fost, bineînţeles, poezia, căruia i s-a imprimat un viu caracter de manifest, mobilizator. Uneori versurile se tipăreau şi se răspîndeau pe foi volante, cum e cazul, de pildă, al poeziei „Moldova în 1857" de Vasile Alecsandri. Alături de V. Alecsandri, care scrie în 1856 nemuritoarea sa „Hora Unirii", numeroşi poeţi ai timpului şi-au înstrunat lira pentru a da expresie ţelurilor scumpe ale tuturor românilor. În poezia „Unirea Principatelor", dedicată „viitorilor deputaţi ai României", publicată în „Concordia" din 30 martie 1857, Grigore Alexandrescu arăta că românii din Muntenia şi Moldova, „fii ai Romei cei eterne, aceşti popoli au fost fraţi" şi că „la răul ce-i apasă nu pot s-afle lecuire, / Decît numai în unirea către care sînt chemaţi". Demnă de amintit este replica munteneacă la „Hora Unirii" a lui V. Alecsandri, datorată lui Cezar Bolliac, prin poezia intitulată „Răsunet la Hora Unirii de V. Alecsandri", publicată în „Buciumul" din 1857, din care desprindem versurile : „Ascultaţi, răsună valea ! / De pe Prut şi de pe Jii, / Vin românii, negresc calea, / Vin în cete mii de mii // (...) Ciţi sînteţi cu fruntea senine, / Inimi calzi, de neam români, / Credeţi că-n unire-i bine ; / N-avem teamă de păgîni". O „Hora Unirii" scrie şi C. D. Aricescu, în 1858, exclamînd : „Bravi copii ai României, / Alergaţi la joc ; / Şi cu toţi hora frăţiei / Învîrtiţi de foc. // N-avem noi aceeaşi soarte / Ş-aceleaşi nevoi ? / Un corp dară pîn' la moarte / Să fim amîndoi".

Interesant de semnalat este faptul că, în perioada de pregătire a Unirii, propagarea idealului unităţii naţionale s-a realizat nu numai prin intermediul poeziei, ci şi prin proză, chiar prin roman, deşi această specie se afla, la noi, abia în faza incipientă. E vorba de romanul lui Alexandru Pelimon, „Bucur, istoria fundării Bucureştilor", apărut în 1858 şi rămas foarte puţin cunoscut pînă astăzi. Evocînd, în prima parte, un şir de momente din istoria comună a ţărilor româneşti, scriitorul se opreşte cu insistenţă mai ales asupra episodului din 1506, cînd Radu cel Mare şi Bogdan, fiul lui Ştefan, s-au înţeles „ca nişte fraţi, făcînd încetare de arme între dînşii, şi uitînd cu desăvîrşire vrăjmăşia cea trecută dintre ei şi părinţii lor !" Reînvierea acestui moment din istoria ţărilor româneşti prilejuia lui Al. Pelimon o caldă şi entuziastă pledoarie pentru Unire : „Iată aurora iese splendidă despre un viitor ferice ce începu a se arăta la orizontul românilor !... Soarele măreţ şi aurora tînără surîdea la urările acestui popol însetat de amor şi de glorie !... Umbrele eroilor ieşiră din morminte ca să privească la hotarele lor pe Moldova şi pe România dantînd hora frăţiei şi-a unirei între dînsele ! O ! zile neşterse din inimile cele adevărate române !... Fie ca cît mai îndată aste două surori să-şi dea mîna pentru eternitate ! aste ţări să formeze una !" Acţiunea propriu-zisă a romanului este subordonată aceleiaşi tendinţe unioniste, prin faptul că istoriseşte şirul de fapte şi întîmplări care duc la căsătoria lui Bucur, fiul lui Laiotă-Vodă, domnul Munteniei, cu Iliana, fiica lui Bogdan-Vodă, domnul Moldovei.

Entuziasmul patriotic, bucuria şi luminoasele speranţe de viitor, de propăşire naţională şi socială, care au umplut inimile tuturor românilor după înfăptuirea actului de hotărîtoare însemnătate istorică de la 24 Ianuarie 1859, s-au răsfrînt cu toată plenitudinea în literatura vremii. Dînd expresie stării de spirit generale, sentimentelor întregului popor român, scriitorii au adus un cald omagiu celor ce au trudit, cu supremă dăruire patriotică, pînă la jertfa de sine, pentru biruinţa idealului de veacuri al unităţii naţionale, au salutat cu explozii de entuziasm pe domnitorul ales de popor, Alexandru Ioan Cuza, au dat glas nădejdilor de viitor. Supremul elogiu pentru înfăptuirea Unirii a fost adus întregii naţiuni române. La 9 februarie 1863 Mihail Kogălniceanu spunea : „Unirea, domnilor, eu nu cunosc nimănui dreptul să zică că e actul său individual, proprietatea sa exclusivă ; unirea e actul energic al întregii naţiuni române... şi de aceea, domnilor, nici chiar domnitorului, dar încă unui simplu particular, nu-i recunosc şi nici nu-i voi da vreodată dreptul acesta de-a zice că el a făcut singur Unirea. Nu, domnilor, Unirea naţiunea a făcut-o !"

Toţi scriitorii s-au unit în acelaşi glas, în aceeaşi simţire. Alături de Vasile Alecsandri („Hora lui Cuza-Vodă", „Cuza-Vodă"), Cezar Bolliac („Acvila străbună", „Ţara Românească către Moldova"), Grigore Alexandrescu („Măriii sale Domnului Alexandru Ioan I. Anul 1859. Pentru ziua întrării sale în Bucureşti"), Dimitrie Bolintineanu („La Unire", „La Cuza-Vodă"), Nicolae Filimon (capitolul din „Ciocoii vechi şi noi" în care descrie intrarea lui Cuza în Bucureşti), B. P. Hasdeu („Toate-vrutele", „Revista interioară"), au celebrat Unirea, în versuri, scrieri în proză sau articole, numeroşi alţi scriitori, de la C.D. Aricescu („24 Ianuarie 1859", „Trîmbiţa Unirii"), G. Baronzi („Ţărişoara", „Călcarea la palat"), G. Sion („La Unire", „Marşul Unirii") şi pînă la modeştii I. C. Fundescu, N. Nicoleanu, A. Sihleanu, Gh. Ţăutu, N. T. Orăşanu, D. Ralet etc. Ceea ce trebuie remarcat este faptul că mulţi dintre scriitorii aceş-

tia au văzut în Unire un eveniment hotărîtor atît pe plan naţional cît şi pe plan social, ei mărturisindu-şi adeziunea faţă de reformele întreprinse de Alexandru Ioan Cuza. Spre pildă, în poezia „Hora lui Cuza-Vodă", Vasile Alecsandri exclama : „Trageţi hora cu-nfocare / Din Carpaţi şi pîn-la Mare ! / Frunză verde pom rodit, / De cînd Cuza s-a domnit / Pînele s-au mai dospit, / Ocele s-au mai mărit. / Cuza-Vodă să trăiască / Oştile să le măreasca, / Pe ciocoi să-i umilească, / Ţară mîndră să-şi croiască, / Pe călugări să-i spăsească, / Pe cîlcaşi să-i dezrobească Cu moşii să-i dăruiască !" Iar Gr. H. Grandea, în poezia „Lui Alexandru Ioan I, pentru dezrobirea ţăranilor", saluta reforma agrară din timpul domniei acestuia : „Liber eşti acuma, ai pămînt şi casă Tot ce ai dorit ! / Jugul asuprirei nu te mai apasă. / De ale sclaviei lanţuri nu-ţi mai pasă, / Căci pe toate Cuza falnic le-a zdrobit".

Semnificaţiile istorice majore ale Unirii au dăinuit mereu vii în inima şi conştiinţa scriitorilor noştri, ecoul lor prelungindu-se continuu, cu aceeaşi profundă vibraţie, şi în întreaga primă jumătate a veacului al XX-lea. E de ajuns să amintim povestirile „Moş Ion Roată şi Unirea" şi „Moş Ion Roată şi Vodă Cuza" de Ion Creangă, articolele „Peste 50 de ani" de I. L. Caragiale şi „In zorii mîntuirii" de A. Vlahuţă, povestirea „Cuza-Vodă" de Mihail Sadoveanu, poemul dramatic „Carmen Saeculare" de D. Anghel şi St. O. Iosif etc.

Însufleţiţi de un fierbinte patriotism, ataşaţi poporului, identificat cu marile lui aspiraţii naţionale şi sociale, scriitorii noştri s-au prins cei dintîi în hora românească a Unirii.

TEODOR VÎRGOLICI

„eu ţi-s frate, tu mi-eşti frate, în noi doi un suflet bate".

Dacă pentru poporul nostru revoluţia de la 1848, însemnează începutul istoriei moderne, actul din 24 ianuarie 1859, o urmare firească a condiţiilor istorice timpului, în ţara noastră, este împlinirea parţială a unei năzuinţe care trăia inima fiecărui român. Conştiinţa unităţii de neam, a faptului că toţi românii se trag din acelaşi strămoşi, n-a fost niciodată întunecată de împrejurările care au dus la despărţirea îndelungată a poporului strămoşesc în cele trei provincii istorice Transilvania, Moldova şi Muntenia. Lanţul Carpaţilor care se ridică aproape unui zăgaz natural între ele, niciodată n-a împiedicat trecerea gîndurilor, bunurilor materiale şi a oamenilor de vorbeau aceeaşi limbă, aveau aceleaşi năzuinţe, aceleaşi tradiţii şi obiceiuri, de o parte sau de alta a crestelor munţilor. Ideea acestei unităţi a fost purtată exprimată de cărturarii din cele trei provincii de-a lungul timpului şi s-a transmis din generaţie în generaţie, o dată cu limba vorbită, o dată cu cîntecele de leagăn cîntate pruncilor, o dată cu desfăşurarea complexului de cultură populară care poartă pecetea specificului poporului care a dezvoltat-o. Cît prea bine cunoscute străduinţile desfăşurate de cei dintîi truditori pe tărîmul acestui, cum sînt scrierile lui Coresi privitoare românilor de pretutindeni — cărturari care au întărît căile de unificare despre care vorbirii şi simţămintelor celor care le citeau ori le ascultau ; sînt cunoscute străduinţile lui Simion Ştefan care în mod conştient, în Transilvania, a scris într-o limbă românească destinată să fie înţeleasă de toţi românii, sau de cuvîntul mitropolitului Varlaam al Moldovei care glăsuie pentru „toată semînţia românească", scrierile mitropolitului Dosoftei.

Cronicarii subliniază mai puternic ideea unităţii românilor, afirmîndu-le latinitatea. Grigore Ureche, Miron Costin, Dimitrie Cantemir scot în evidenţă că ardelenii, moldovenii şi muntenii sînt de un singur neam. Învăţaţii şcolii ardelene, luînd atitudine împotriva unor străini care în veacul al XVIII-lea contestau latinitatea originei şi a limbii poporului nostru, aduc dovezi istorice prin care să certifice tuturor că în Dacia s-a continuat elementul roman şi în contopire cu băştinaşii au dat naştere poporului român. S. Micu-Klein, după ce vorbeşte de Dacia, vorbeşte de Ardeal, Moldova şi Muntenia, ca de nişte provincii pe care trăieşte acelaşi neam de oameni. Gheorghe Şincai scrie „Hronicul Românilor" de pretutindeni, iar Petru Maior cînd scrie „Istoria", nu face nici un fel de despărţire între cele trei provincii române. Ideea unităţii de neam a poporului nostru stătea în centrul tuturor activităţilor culturale ale oamenilor luminaţi. Generaţia care a pregătit revoluţia din 1848 a dus o activitate gîndită pentru apropierea şi strîngerea legăturilor dintre toţi românii. „Dacia literară" devine o tribună pentru promovarea unei literaturi inspirate din obiceiurile şi viaţa poporului român, tribună la care au colaborat scriitori din toate provinciile româneşti. În acelaşi timp, apare „Magazinul istoric pentru Dacia" la care Bălcescu îşi spune răspicat cuvîntul, apare „România literară" condusă de Vasile Alecsandri, revistă la care colaborează şi Al. Russo. Este o activitate prodigioasă pe care această generaţie de precursori ai culturii moderne româneşti o desfăşoară cu perseverenţă şi cu sacrificii în prima jumătate a secolului al XIX-lea, o activitate premergătoare unirii Moldovei cu Muntenia, o activitate care după Unire a fundamentat dezvoltarea şi adîncirea năzuinţei, aflată în curs de împlinire, a celei de-a treia provincii. Numele lui Ion Heliade Rădulescu, care a iniţiat în 1829 ziarul „Curierul românesc" devenit mai tîrziu „Curierul de ambe sexe" la care scriu Iancu Văcărescu, Grigore Alexandrescu, Vasile Cîrlova ; numele lui George Barîţiu, redactorul revistei „Foaie pentru minte, inimă şi literatură" şi al „Gazetei de Transilvania", numele fraţilor Hurmuzachi, al lui Cezar Bolliac, al lui Mihail Kogălniceanu şi al atîtor altora rămîn legate în istoria culturii poporului nostru de ideea unităţii neamului românesc. Şi în lupta pe care o duceau, unul din argumentele lor de căpetenie în susţinerea ideii de unitate a poporului a devenit folclorul, folclorul în toată complexitatea lui, care purta în el simburele gîndirii, simţirii, puterii de exprimare artistică a năzuinţelor întregului popor, taina prin care se afirma viu şi se păstra neştirbit prin veacuri, ca o comoară nepreţuită, tezaurul de înţelepciune, de poezie, de artă, de unitate de gîndire, de dragoste pentru glia de care îi leagă aceleaşi rădăcini pe toţi românii.

Progresiv cei care au luptat pentru ideile revoluţiei din 1848, cei care au luptat pentru unirea parţială din 1859, au continuat şi au transmis mesajul de promovare a culturii populare (ajutînd totodată prin activitatea de valorificare a acesteia prin publicaţii), a reînnoirii şi a adîncirii conştiinţei naţionale.

În 1840, în „Dacia literară" Costache Negruzzi scria : „Fieştecare ţară are cîntecele sale a căror muzică şi poezie sînt potrivite cu firea pămîntului său, cu caracterul locuitorilor ei". Cu cinci ani mai tîrziu, Nicolae Bălcescu socoteşte ca un izvor important pentru istorie poeziile şi tradiţiile populare pentru că „poeziile populare sînt un mare izvon istoric. Între rădăcinile de viaţă ale neamului nostru înfipte adînc în inimile celor mulţi, celor obidiţi, a poporului muncitor şi au început să dea din ce în ce mai mult la lumină, prin tipar, mărgăritare de înţelepciune, de poezie, de artă, de unitate de gîndire, de dragoste pentru glia de care îi leagă aceleaşi rădăcini pe toţi românii.

Progresiv cei care au luptat pentru ideile revoluţiei din 1848, cei care au luptat pentru unirea parţială din 1859, au continuat şi au transmis mesajul de promovare a culturii populare (ajutînd totodată prin activitatea de valorificare a acesteia prin publicaţii), a reînnoirii şi a adîncirii conştiinţei naţionale.

În 1840, în „Dacia literară" Costache Negruzzi scria : „Fieştecare ţară are cîntecele sale a căror muzică şi poezie sînt potrivite cu firea pămîntului său, cu caracterul locuitorilor ei". Cu cinci ani mai tîrziu, Nicolae Bălcescu socoteşte ca un izvor important pentru istorie poeziile şi tradiţiile populare pentru că „poeziile populare sînt un mare izvon istoric. Într-adevăr, în poezia populară găsim nu numai fapte generale, dar ele intră şi în viaţa privată, ne zugrăvesc obiceiurile şi ne arată ideile şi sentimentele veacului... Tradiţiile sau poveştile populare sînt un izvor care slujeşte la aceeaşi ţintă ca şi poeziile... O adunare dar a poeziilor şi a poveştilor ce se află în gura poporului român este de trebuinţă..." Recomandarea nu o făcea numai de dragul folclorului, ci alături de alte izvoare, o făcea pentru că erau necesare la cercetarea istoriei poporului care îndurat altîtea năvăliri fără să-şi piardă naţionalitatea, că o „naţie care în mijlocul atîtor nevoi şi-a păstrat naţionalitatea ei în curgere de 18 veacuri nu mai poate pieri..." Convingere care a dat încredere în viitor şi a stimulat lupta pentru reforma politică şi socială destinată să aşeze poporul român la locul ce i se cuvine în familia popoarelor europene. Alecu Russo, bunul prieten al lui Vasile Alecsandri, este unul dintre fervenţii militanţi pentru promovarea folclorului, pe care îl socoteşte o arhivă a popoarelor cu ajutorul căreia se poate reconstitui trecutul întunecat. El socoteşte că din studiul datinelor, poveştilor, muzicii şi poeziei populare : „...ne vom lămuri despre originea limbii noastre, de naşterea naţionalităţii române, de plecările naturale cu care este înzestrat poporul, de luptele ce le-au susţinut coloniile romane pînă a nu se preface în locuitorii de astăzi ai vechii Dacii. Între diferitele neamuri răspîndite pe malurile Dunării, nici unul nu are ca neamul românesc, o poezie poporală atît de originală, atît de variată, atît de trumoasă şi atît de strîns unită cu suvenirile antichităţii... Poporul român a păstrat o încîntătoare fecundă, vie, graţioasă, o agerime de spirit care se traduce în mii de cugetări fine şi înţelepte, o simţire adîncă de dragoste pentru natură şi o limbă armonioasă... Poezia poporală este întîia faţă a civilizaţiei unui neam ce se trezeşte la lumina vieţii ; iar cînd acest neam cade din vechea sa civilizaţie, poezia poporală devine paladium al limbii şi al obiceiurilor strămoşeşti... Poezia poporală este nu numai expresia cea mai vie a caracterului naţional, dar ea aruncă şi o lumină asupra comerţului din timpurile trecute... Poezia poporală mai adaugă o largă prescriere de starea morală, de obiceiurile vieţii intime şi de organizarea socială a principatelor ; prin urmare poezia poporală trebuie să fie obiectul studiilor noastre serioase dacă vrem să aflăm cine am fost şi cine sîntem..." Şi sub pretextul unei vizite într-un iarmaroc, descrie un lăutar îmbrăcat în alte haine decît cele cosmopolite orăşeneşti, aude o limbă curată cu totul deosebită de ceea ce se scria prin cărţi şi continuă : „Ochii mi se deschid ; o naţionalitate întreagă se desvelește în graiul, în hainele, în chipul antic, în cîntecele acelor oameni.. Lăutarul cîntă :

Pe cîmpul Tinechiei / Pe zările cîmpiei / Răsărit-au florile / odată cu zorile ? / N-au răsărit florile / Şi-au scos badea oile / De-au umplut văile". În toată această prezentare a poeziei populare, Alecu Russo consideră poporul român ca o entitate pe care o ilustrează în întregul ei folclorul din diferite zone. Vasile Alecsandri are aceeaşi poziţie faţă de folclor. Afirmaţia nu o facem în mod gratuit deoarece vorbind despre români şi poezia lor cu cîţiva ani mai înainte spunea : „Într-o epocă ca aceasta unde ţările noastre au a se lupta cu duşmani puternici care ceară a întuneca nu numai drepturile politice dar chiar naţionalitatea românilor, poezia poporală ne va fi de mare ajutor spre apărarea aceştia".

După înfăptuirea Unirii, ideea cercetării creaţiei populare a trecut din domeniul argumentării în acela al cercetării ştiinţifice, a studierii culturii populare în întregul ei, în toate aspectele ei particulare. Atanasie Marienescu, Alexandru Odobescu, Bodgan Petriceicu Hasdeu, Iosif Vulcan, Ovid Densusianu etc. văd în folclorul românesc moştenire strămoşească, pecetea naţionalităţii, oglindirea caracterului naţiunii în sînul căreia se desfăşoară, istoria naţiunii care conservă tradiţiile, moravurile şi datinele poporului românesc, văd posibilitatea înţelegerii psihologiei poporului care l-a făurit. În perioada de după Unire colecţiile de poezii şi cîntece populare, doine şi strigături, basme, melodii sînt din ce în ce mai numeroase şi se fac cunoscute nu numai culegătorilor care au înţeles, au iubit şi au adunat cu hărnicie folclorul, ci vînd toţi conştiinţa că ceea ce găsesc în zonele în care au lucrat reprezintă doar o părticică dintr-un tot unitar românesc.

CORNELIU BĂRBULESCU

militantismul unionist în literatură

Dezvoltarea ideologiei naționalburgheze în secolul trecut s-a exprimat pretutindeni în literatură — după cum se știe — prin desfășurarea largă și avîntată a romantismului și totdeodată a realismului sub aspectul lui critic. De fapt, în realitatea concret-istorică, cele două curente s-au împletit atît de strîns încît fiecare din ele nu primește numai boarea celuilalt, ci și atmosfera comună a epocii care le-a învăluit. Întreagă această literatură are de aceea caractere asemănătoare și scrisul unui Byron sau Shelley, al lui Mickiewicz sau Petőfy, al lui Alecsandri sau Bolliac exprimînd stiluri și temperamente atît de variate, nu e mai puțin orientat spre aceleași fundamentale direcții : critica vechii orînduiri feudale parcurgînd toate gamele, de la violența lui Byron și Petőfy, și pînă la fina ironie a lui Heine, și exaltarea viguroasă a idealurilor sociale și politice ale națiunilor în aprigă frămîntare creatoare.

Popoarele din răsărit se zbuciumau ca și cele din apus, cu adaosul însă că ele nu aveau să lupte numai pentru „slobozenia dinlăuntru", ci și pentru cea „din afară". Între ele, națiunea română, în plin proces de formație și evoluție, la răscrucea a trei împărății cu interese contradictorii, sfîșiată de conflicte sociale interne, pășea pe același drum, dar într-o viitoare și mai agitată. Ca în toate epocile de acest fel, condeiul s-a alăturat spadei și penița a împuns adesea mai dureros ca ascuțișul săbiei. De aci, caracterul puternic militant al literaturii veacului trecut și al tuturor momentelor ei care au cuprins după etapa lui 48, pe cea a Unirii și apoi pe cea a luptei pentru Independența națională.

S-a spus, cu drept cuvînt, și de numeroase ori, că **militantismul** constituie o trăsătură permanentă a literaturii noastre, fapt pe deplin explicabil prin cadrul istorico-geografic în care am viețuit. Trebuie adăugat însă că, printre perioadele mișcării literare din veacul trecut, momentul Unirii s-a impus ca una din formele cele mai puternice ale acestui militantism. Scrisul a coborît în arenă, a înflăcărat masele, le-a exprimat entuziast idealurile, a devenit o armă de mare eficacitate, în sfîrșit, un factor care o împins societatea mai departe. Realizările artistice înseși la un Alecsandri sau Bolliac, la un Alecu Russo sau Bolintineanu sînt cuprinse de febra acestor frămîntări care a împiedicat — în bună parte — cristalizările definitive ale formei. Căci lava clocotește sub meandrele versului și sub serpuirile prozei, totul părînd incandescent, în curgere continuă și neastîmpărată. Și faptul se înfățișează și mai semnificativ dacă ne gîndim la scrisul temperamentelor mai echilibrate precum acela al lui Alecsandri, de pildă, pe care-l agită aceeași febră în luptă cu firea lui însăși. „Hora Unirii", de exemplu, cu toate aparențele luminoase și împăcăluitoare, e numai un document final al unei zbateri anterioare.

Nu e apoi lipsit de interes să atragem atenția asupra formelor specifice ale prozei noastre militante în slujba Unirii, în raport cu lirica analoagă a celorlalte națiuni din aceeași epocă. Firește, nu putem dezvolta aci vreun studiu amănunțit, care ar fi fost atît de sugestiv prin rezultate, ci vom înfățișa doar cîteva trăsături evidente de la prima vedere. Am cita, dintre acestea, în primul rînd, o apropiere văditâ în cadrul romantismului, de notele realiste ale acestuia. Niciuna din marile figuri ale scriitorilor unioniști nu ne apare sub chipul vreunui fantastic vizionar, zbuciumat de cataclismul lumii moderne ca, de pildă, Byron sau Hugo. O anume pondere îi caracterizează chiar pe un Bolliac sau Bolintineanu și aceasta se integrează, instinctiv aproape, structurii dominant clasice a literaturii noastre. De aceea militantismul unionist cotește, de multe ori, spre observarea realistă și spre critica atitudinii feudale a dușmanilor Unirii. Spiritul polemic al lui Bălcescu sau ascuțișul verbului lui Russo intervin aci cu eficacitate. Raționalismul și examenul critic se ivesc cu toate prilejurile.

Militantismul unionist mai e însoțit apoi de unele caractere privind conținutul literaturii sale. Un accent greu cade pe istorie și pe valorificarea ei literară. Programatic de mai multe ori, artistic apoi, de la Kogălniceanu la Negruzzi și pînă la Alecsandri, Hasdeu și Odobescu, istoria rămîne tezaurul permanent al tematicii literare. E și aci, alături de o puternică tendință romantică, o alta care adună mijloace realiste, întrucît descrierile minuțioase ale nuvelisticii lui Negruzzi sau Odobescu, de pildă, nu se pot explica altfel. Lupta pentru Unire însăși e dusă cu sprijinul unui vast material istoric o dată ce marele eveniment cunoaște o pregătire seculară și nu înseamnă totuși, decît, un inel dintr-un lanț de fapte ce vor culmina cu actul deplinei uniri din 1918.

Militantismul literaturii unioniste se mai caracterizează apoi și prin bogata contribuție a folclorului, nu îndeajuns de accentuată de către cercetători. „România literară" nu uită să publice culegeri de poezii populare din toate colțurile românismului și printre acestea, din Transilvania. Ideea Unirii pătrunde în folclor, Cuza-Vodă însuși va fi evocat în poezia populară, marele entuziasm al maselor va exploda în cîntece, iar producțiile culte vor descinde și ele în popor devenind — pentru cei mai mulți — anonime. Coincidența dintre valorile populare și cele culte ia forme atît de pronunțate încît cele două domenii încep a se confunda. Aparține „Hora Unirii" lui Alecsandri sau întregului popor ? Faptul nu mai are nici o însemnătate.

În militantismul unionist, literatura română și-a exprimat — încă o dată — cu vigoare crescută, solidaritatea ei cu poporul care a făurit Unirea și a cîntat-o, cu mijloacele atît de felurite ale capacității lui creatoare.

AL. DIMA

glasuri din transilvania pentru unire

Nimic nu l-a impresionat mai puternic pe Nicolae Bălcescu în Transilvania la 1848 decît răspunsul dat de masele de țărani, adunate la 3/15 mai pe Cîmpia Libertății : Noi vrem să ne unim cu Țara !

La temelia acestor mărturisiri care, în puținele și energicele ei cuvinte, exprimă voința implacabilă a unui întreg popor se află, pe lîngă conștiința comunității de origine, de limbă, de cultură și de neîntreruptă viață unitară pe ambele versante ale Carpaților, o îndelungată și fecundă activitate istoriografică, publicistică și literară, care a pătruns adînc în straturile societății românești, formîndu-le conștiința patriotică și mobilizîndu-le pentru toate marile acțiuni care au precedat desăvîrșirea unității naționale : revoluția din 1848, mișcarea și procesul Memorandumului din 1892—1894.

Datorită acestei activități, ale cărei etape — începînd de la scrierile învățaților „școlii ardelene", cărora, ca mijloc de propulsie obștească, le-a urmat foile de la Brașov ale lui George Barițiu, „Tribuna" lui Slavici și a lui Coșbuc, „Luceafărul" și versurile lui Octavian Goga au cunoscut un ritm ascendent, poporul român din Transilvania, deși trăia în lanțurile unei crîncene asupriri sociale și naționale, a avut în toate împrejurările un puternic sentiment al drepturilor sale la libertate și unire.

Formule ca aceea a lui Samuel Micu, „mare lucru iaste a fi născut român", sau ca a lui Avram Iancu, „noi sîntem mulți ca cucuruzii brazilor", urmate de afirmația lui Ioan Slavici „soarele de la București răsare pentru toți românii", au creat o psihoză de optimism și de mîndrie.

Combătînd tendințele de interzicere a limbii și de exterminare a naționalității române urmărite de feudalitatea maghiară, Barițiu afirma la 1848 : „orice încercare de a desnaționaliza pe românii transilvani este numai osteneală prea deșartă, o luptă împotriva naturii, totodată în contra unei majorități genetice foarte cumpănitoare, luptă oarbă în contra unei literaturi care nu mai poate apune" [1].

Rezistența învîrșunată și atitudinea optimistă a românilor transilvăneni se bazau atît pe conștiința originii și a importanței lor numerice, cît și pe nemijlocitul contact cu românii din Principate care înfățișau pentru ei, după expresia așa de plastică a lui Barițiu, un „adevărat magnet" [2].

La începutul secolului al XIX-lea, la 5 decembrie 1810, profesorul Moise Nicoară de la Arad, descălecat la București pentru a intra în serviciul învățămîntului din Țara Românească, îi scria lui Petru Maior, prietenul său de la Buda : „Această scrisoare e scrisă dintr-o țară la care cu atîta mai ales ni se cuvine a privi, cu cît de asta ni se ține onoarea noastră mai virtos, fiindcă din toate părțile, care le locue națiа noastră, numai asta a ținut numele acesta urechilor noastre așa dulce, ochilor așa înălțat, așa strălucit, altor ginte vrednic de invidie, adecă Romană, și fiindcă aici se află mijlocirile mai puternice, care, întrebuințîndu-le astăzi, mîine multe folositoare urmări cu laudă ar putea folosi Romulenii surpați" [3].

Despre aceste mijloace de sprijinire a românilor transilvăneni scria în 1834, după o călătorie la București, și Zaharia Carcalechi, redactorul Bibliotecii românești de la Buda (1821, 1829—1834), arătînd că „puterea românilor" se afla în Muntenia și Moldova [4]. *Această putere, afirma Barițiu la 3 iunie 1848, în „Gazeta de Transilvania", nu se poate consolida decît prin obținerea libertății principatelor, „independența moldo-română fiind deviza tuturor românilor".*

Un alt luptător transilvănean, economistul Dionisie Pop Marțian, într-o scrisoare adresată la 12/24 septembrie 1857 generalului Gheorghe Magheru, amintea de „liga formată între toți adevărații patrioți ai vastului pămînt românesc" [5] *la 1848, cînd sub flamurile revoluției s-au adunat atît moldovenii cît și muntenii și transilvănenii.*

Un simbol al unității naționale spre care transilvănenii au privit întotdeauna cu emoție și mîndrie a fost Mihai Viteazul, învingătorul de la Șelimber (1599), domnul, pentru o clipă, al Țării Românești, „pohta ce am pohtit" și al Moldovei. In 1835 profesorul Aron Florian, autorul celui dintîi manual despre Istoria Principatului Țării Românești, *anticipînd epopeea lui Bălcescu, scria următoarele despre marele voevod : „De la marele Traian și pînă la el românii nu s-au norocit ca din sînul lor să se nască alt om mai mare decît dînsul : 15 veacuri au lucrat ca să facă mărirea lui... Datoria istoriei românești este ca să păstreze în veacuri isprăvile minunate ale acestui* Achil românesc *vrednic de a-și avea Omerul său care să fie cartea vitejiei, cartea care să se citească cu drag de oricine".*

La amintirea lui Mihai Viteazul făcea apel în 1860 și istoricul Al. Papiu-Ilarian cînd cerea lui Alexandru Ioan Cuza, îndată după proclamarea Unirii Principatelor, să nu dea uitării nici pe românii de peste Carpați : „O principe și Doamne al românilor — scria Papiu— fie ca să vă stee întru ajutor geniul națiunii române, ca să răzbunați cu înțelepciune moartea și să fiți executorul fericit al planului celui mai mare domn și român ce a avut vreodată Dacia lui Traian" [6].

Acest domn, asociat în glorificarea istorică cu Ștefan cel Mare și Iancu de Hunedoara, a inspirat și cîteva din cele mai reușite strofe ale lui Andrei Mureșeanu din poeziile La serbarea lui George Bibescu, O dimineață pe Surul, *și îndeosebi din* Deșteaptă-te române. *Cine nu-și amintește de emoționanta invocare a poetului transilvănean ?*

Pre voi vă nimiciră a pismei răutate
Și oarba neunire, la Milcov și Carpați !
Dar noi pătrunși în suflet de sfînta libertate,
Jurăm că vom da mîna să fim pururea frați !

Fără a fi un talent poetic comparabil cu al lui Vasile Alecsandri, cum așa de imprudent încercase să dovedească pe la 1880 Aron Densusianu, Andrei Mureșeanu — unul din principalii colaboratori ai foilor lui Barițiu — a fost totuși un remarcabil luptător pentru unire și un cîntăreț patriot a cărui amintire nu se poate disocia de marea luptă pentru înfăptuirea unității naționale.

In 1843, el scria în „Foaia" de la Brașov cuvinte pline de optimism cu privire la viitorul neamului. „O să vină — scria tînărul poet — o primăvară și pentru poporul român" [7]. *Aruncînd în 1844* O privire peste Carpați, *Mureșeanu sublinia cu semnificativă indignare :*

Zăresc colo departe un rîu ce-a frînt unirea
La fiii unei mame ce soarta-i asupri.
O Milcov, rîu de patimi, ce neagră-ți e numirea
Cînd aflu c-a ta undă pe frați îi despărți.

In anul 1855, cînd în urma războiului din din Crimeea, Unirea Principatelor devenise problema dominantă a vieții politice românești, **el** *își înstruna lira pentru a îndemna la solidaritate pe toți fiii țării :*

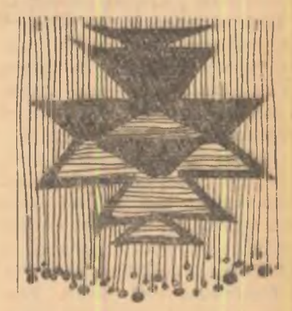

E oara cea din urmă cînd patria ne cheamă,
Să punem la o parte oricare alte griji,
Și ascultînd suspinul ce-l varsă o dulce mamă,
Să ne lăsăm de ură, de certe și intrigi.

Urmărind entuziasmul și amploarea luptelor pentru unire, Aron Florian în 1859, în cursul său de istoria românilor, după ce subliniase identitatea de limbă și cultură de pe întreg pămîntul românesc, că „viitorul ne dă speranțe mari, și cînd românii se vor reuni într-un stat, atunci fericirea lor va fi la culme" [8].

Simion Bărnuțiu, conducătorul comitetului revoluționar din Transilvania la 1848, refugiat în 1855 la Iași, în discursul de inaugurare al Universității din Iași, rostit la 26 octombrie 1860 în prezența lui Alexandru Ioan Cuza, îndemna pe studenți : „Purtați-vă așa ca să formați o generație demnă de strămoșii noștri cei mari, demnă și de un viitor mai fericit... iar cînd vă va chema la arme (pentru scopurile patriei) Alesul națiunii, urmați-l cu bucurie, ca la o serbare națională : fie deviza noastră Unirea românilor cu drept domn român !" [9].

In lupta pentru Unirea Principatelor din 1859 și apoi pentru desăvîrșirea unirii din 1918, glasurile Transilvaniei au răsunat cu puterea invincibilă pe care o dă credința nestrămutată într-un ideal și în drepturile la libertate, unire și independență ale unui popor de eroi.

VASILE NETEA

1 Foaia pentru minte, inimă și literatură, 1848, nr. 14-16.
2 Ibidem, 1848, nr. 51.
3 Cornelia C. Bodea, Moise Nicoară, Arad, 1943, p. 145.
4 Biblioteca românească, 1834, p. 56.
5 Cornelia C. Bodea, Studii privind Unirea Principatelor, București, 1959, p. 315.
6 Al. Papiu-Ilarion, Memoriu prezentat Principelui Alexandru Cuza în „Revista pentru istorie, arheologie și filologie", I, 1883, vol. I, p. 133.
7 Foaia pentru minte, inimă și literatură, 1840, nr. 12, p. 93.
8 Revista istorică, XIII, 1927, p. 256-272.
9 Ateneul român, 1860, p. 120.

elementul etnografic mărturie a unui mod de viață comun în românia

De la geto-daci germinează sămînța procesului etnogenetic al poporului român, încolțită în seva lutului frămîntat, răscolit și din abundență fertilizat de latinitate și de aportul ulterior al lumii slave.

Cristalizat acum, poporul român — deși ulterior împărțit și uneori dependent de diverse organizații statele — își dezvoltă în continuare, în cadrul legității istorice a evoluției societății, formele unitare de cultură materială și spirituală, modul de viață, care vor duce la constituirea națiunii.

Și, vine momentul istoric de formare a națiunii române, așa cum, de altfel, în mod entuziast, formula Mihail Kogălniceanu, ca argument și oledoarie în favoarea Unirii Principatelor, deoarece „sîntem același popul, omogen, identic ca nici un altul, pentru că avem același început, același nume, aceeași limbă, aceeași religie, aceeași istorie, aceeași civilizație, aceleași instituții, aceleași legi și obiceiuri, aceleași temeri și aceleași speranțe, aceleași trebuințe de îndestulat (...), aceleași dureri în trecut, același viitoriu de asigurat și în sfîrșit aceeași misie de îndeplinit". (Discurs rostit la 7 octombrie 1857). Este, în concepția și la nivelul din acea epocă, o schiță a definiției națiunii.

În cadrul națiunii române, formele specifice ale culturii noastre populare își continuă dezvoltarea dialectică. Iar termenii definitori ai națiunii — mult îmbogățiți în raport cu cei ai poporului — implică, în mod firesc, importante explicitări etnografice, cuprind elemente etnografice, care sînt mărturii ale unui mod comun de viață.

Pe larga arie culturală sud-esteuropeană, oikumena românească, cu caracterele sale specifice etnografice, apare ca o distinctă, originală, bogată și bine conturată regiune etnografică.

Firește că există unele elemente etnografice comune cu cele ale popoarelor vecine, care se datoresc unor împrumuturi, influente, interferențe culturale, unilaterale sau din ambele părți. Unele elemente pot fi explicate și prin persistența anumitor forme de substrat, existente pe o arie mult mai întinsă. Altele însă se pot datora unor moduri de viață, unor tehnici, materii prime, necesități identice, care au dus la creații identice, așa cum similitudini — inexplicabile prin nici o legătură directă — se constată, de pildă, între unele elemente de artă populară românească, cu spațiul cultural baltic, cu cel din lumea mediteraneeană, ba chiar cu Mexicul sau China, sau cum elemente comune există între obiceiurile românești și cele din Pirinei basci, între instalații tehnice populare carpatice și caucaziene etc.

Dar, în afara cazurilor de felul acesta, firește, necesare și explicabile, cultura populară românească se conturează în forme proprii, deosebit de caracteristice din punct de vedere etnic. Se vorbește mult de o unitate carpato-balcanică. Este un fapt evident, dar nu trebuie uitat că ea se datorește în special unui fond comun arhaic, dintre care majoritatea elementelor au fost moștenite direct de români. Se vorbește de asemenea mult despre o cultură carpatică ; realitățile etnografice demonstrează specificitatea etnică a acestei „culturi carpatice", închegată pe aria Carpaților românești, cu iradieri mai mult sau mai puțin sensibile, și în diferite alte zone carpatice.

Sutele de ani de viață feudală, cu fărămițarea politică, economică, religioasă, în mici formațiuni, au dus la existența unor regiuni și zone etnografice, cu unele caractere diferențiate, dar care — tocmai prin bogăția fenomenelor etnografice — au dat consistență uneia din caracteristicile culturii noastre populare, aceea a varietății în unitate — o unitate indestructibilă, omogenă și specific românească.

Iar munții, apele, departe de-a izola românii din diferite regiuni, au unit, au identificat, atît prin faptul că erau locuri de trecere, cît și prin identitatea de viață economică, de ocupații și meșteșuguri existente pe versante sau maluri opuse.

Deși exprimat într-o formulare metafizică, „spațiul mioritic" — dezbărat de o pe nedrept atribuită amprentă pur pastorală — vrea să fie o metaforică transpunere a realei unități de concepție a poporului român, cu adînci rădăcini în formele culturale străvechi, ai cărora creatori și purtători permanenți, pe oikumena românească, au fost strămoșii noștri.

Pe acest teritoriu al viitoarei națiuni române s-au născut și basmele folclorului nostru. Concludentă este ingenioasa geografie a basmelor, de acum peste 40 de ani, a lui G. Vîlsan, care identifica, în basmele noastre, un peisaj exclusiv al teritoriului românesc.

Pe coordonatele etnografice românești, din complexitatea și interdependența formelor de viață ale poporului nostru, desprindem mărturii etnografice ale unității, uneori tulburătoare. Tulburătoare nu atît prin existența lor, cît prin apariția lor insulară, cu o persistență multiseculară și adînc ancorată în specificul nostru etnic, în mijlocul unor alte zone, în care elemente de evoluție, de amestec, generează forme noi, din aceeași matrice.

Regiune cu extrem de variate forme și materii prime, care a permis dezvoltarea tuturor ocupațiilor și meșteșugurilor, cu o aproape unitară evoluție istorică, țara noastră a fost leagănul unui popor care a generat o cultură materială și spirituală populară de un înalt nivel, chiar în condițiile vitrege ale tuturor formelor de oprimări interne și externe. Cu toată varietatea existentă, modul de viață comun și continuitatea formelor de cultură sînt evidente în toate domeniile de manifestare, iar exemplificarea lor nu cere decît efortul selecției, spre o echitabilă reprezentare din sectoare diferite, și nu poate fi decît enumerativă.

În orice colț al țării, agricultura, prezentă, nu diferă decît în ceea ce privește adaptarea sa la suprafața dată. Iar existența agriculturii în terase, în regiuni muntoase, ca și existența în Maramureș, de pildă, — regiune prea puțin agrară — a unuia din cele mai vechi obiceiuri agrare de pe glob, care constă în aruncarea în apă a primului arător din sat („Tînjaua"), în vederea asigurării belșugului, confirmă străvechimea și importanța acestei ocupații.

Coborîte parcă de pe îmbrăcămintea dacilor reprezentați pe Columna lui Traian, glugile — apărătoare de ploaie, traiste și acoperămînt — sînt prezente la păstori de o parte și de alta a Carpaților românești, la fel cum vasele de păstorit sînt ornamentate prin pirogravură și în Apuseni și în regiunea subcarpatică a Munteniei și în Vrancea moldoveană și în munții Sucevii.

De-a lungul catenei carpatice, pe ambele versante, cît și în zona submuntoasă a Apusenilor, se dezvoltă — din lipsa unei agriculturi intensive — aceleași meșteșuguri, dintre care olăritul a realizat, în peste 200 de centre sătești minunate creații artistice ceramice, fiecare cu variate formule decorative. Dar ceramică neagră, lustruită, au avut și dacii și există și în centrele de olari din Gorj (Oltenia) din Mădăraș (Mureș) și din Rădăuți (Suceava). Iar splendida ceramică roșie, nesmălțuită, cu ornament în val, apare atît în Oltenia cît și în Bihor, în Maramureș și Banat.

Nu mai vorbim de tipuri de piese de port identice în toate ținuturile locuite de români, de atît de specifica îmbrobodire a capului, de unitatea stilistică a ornamentării lăzilor de zestre ; de puncte extreme din țară în care apar identice ornamente în lemn, țesături ; de unelte, tehnice, obiceiuri, practici, cîntece, dansuri și poezii populare, care cu toată marea lor bogăție și varietate, mărturisesc convingător despre unitatea modului de viață, a culturii populare românești, de-a lungul secolelor, pe întreg teritoriul patriei noastre.

Și nu întîmplător, „vatra", un străvechi termen ilir, este centrul satului, centrul casei, locul focului polarizator al vieții familiale, locul de baștină, pe tot teritoriul locuit de români și de strămoși.

Conștiința unității etnice românești, bazată nu numai pe mărturiile istorice ale hrisoavelor și pe identități de limbă ci — în deosebi — pe fapte de viață, pe forme de cultură — pe elemente etnografice deci — l-a îndrituit pe Grigore Ureche să afirme unitatea poporului român : „Rumânii cît se află locuitori la Ardeal și la Maramureșu, de la un loc sîntu cu Moldovenii și toți de la Rîm se trag".

TANCRED BĂNĂȚEANU

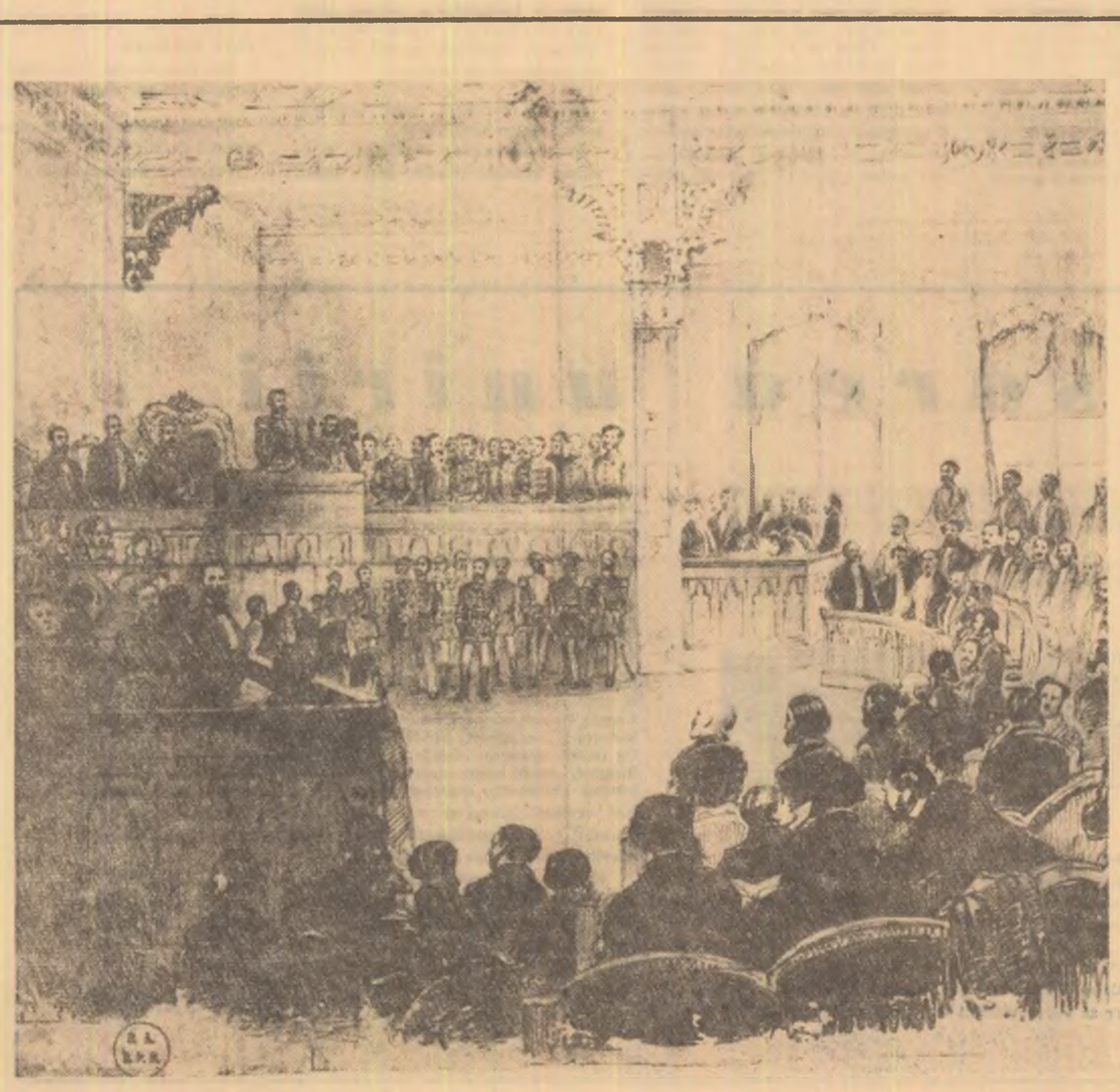

Domnitorul AL. I. CUZA deschide la 29 februarie 1860 Camera Națională

„unirea nu este un lucru de împrumut“

(nicolae iorga)

la aniversarea unirii

...„Actul de la 1859... nu trebuie așezat ca o prefață, ci el trăiește întâiu prin el însuși... A fost un mare apel la sufletul românesc și a fost o reînnoire față de ideile curente în Europa...

Unirea Principatelor românești la 1859 nu este un lucru de împrumut.

Nimeni nu ne-a îndemnat; nimeni nu ne-a pus sprijinul său în perspectivă; n-am plecat cu făgăduiala nimănui; și nu ne-am descurajat de părăsirea din partea nimănui; nu ne-a fost frică de opoziția nimănui: Și noi nu aveam în fruntea țării niște domni; în momentul acela erau doar caimacani: un biet Vogoride în Moldova și în Muntenia un om cu alt rol odinioară, dar acum îmbătrînit, Alexandru Ghica. Noi nu aveam o armată, un tesaur. Nu aveam o propagandă în străinătate, de caracter oficial. Noi nu aveam aliantele noastre...“

NICOLAE IORGA
(Însemnătatea Unirii de la 1859)

Rudenia unui neam, originea lui etnică, unitatea limbii, a felului de a gîndi și simți, schimburile economice dintre românii din Muntenia, Transilvania și Moldova, au păstrat de-a lungul vremurilor conștiința unității lor. Coborînd pe urma documentelor scrise și a marilor evenimente politice, ne întîmpină mereu ideea de unitate a tuturor românilor nedespărțiți de felul de a se înțelege pe ei înșiși. Unirea națională a fost visarea dragă a voievozilor noștri cei viteji, a tuturor bărbaților mari, care întrupară individualitatea și cugetarea poporului român spre a o manifesta lumii.

Karl Marx, martor al vremilor, scrie printre altele: **„...în socotelile mărunte ale marilor puteri, poporul român a apărut numai ca pretext și el în sine nu a intrat deloc la socoteală...“**

Ideea unirii țărilor românești întrase însă de mult în conștiința maselor populare și a revoluționarilor români care le însuflețea, declanșînd la mijlocul secolului al XIX-lea nu numai uimire și stimă, ci și una dintre cele mai de seamă probleme europene. Încrederea în unire, în independența românilor, în crearea unui stat apărător al păcii și drepturilor omului în acest orient apropiat nu murise în sufletul vizionarilor de la 1848. Aducem mărturie cîteva fragmente din scrisorile luptătorilor români exilați.

Scrisoarea lui Nicolae Bălcescu către A. G. Golescu (Arăpilă)

Constantinopol 12 martie 1849.

Iubite Golescu,

„Simt toate cîte îmi arăți și suferi, știu, și fiindcă le-am simțit ca și tine, de aceea mai mult m-am ferit d-a veni la Paris.

Ți-am scris că probez hotărîrea ta. Cînd nu putem și n-avem cu cine lucra după cum gîndim mai bine e atunci a ne trage d-o parte și a ne păstra pentru alte vremi. Nu trebuie cu toate acestea a te descuraja și a te crede cu totul izolat. Sîntem mai mulți, care, crez, că ne asemănăm mai mult în idei și simțeminte. Mai întîi eu, care ți-am făgăduit că voi lucra cu tine și ca tine dinaintea revoluției, și cugetul nu mă mustră că mi-am călcat făgăduința. Apoi Ghica, Magherul, pe care-l crez foarte sincer și bine intenționat. Apoi Bolintineanu și atîți alții în care am multă încredere și care ne-ar seconda la trebuință ca să întocmim o partidă cinstită și înțeleaptă.

Și chiar cînd toți ne-ar lăsa ne-om rezema amîndoi unul pe brațul altuia și om merge pe calea dreaptă chiar cînd aceasta ne-ar apropia de mormînt. De om vedea că nu putem fi patriei folositori, slujind-o în politică vom da politica dracului și ne vom întoarce cu mulțumire eu la ocupațiile mele istorice, tu la cele de filosofie și morală și tot vom putea fi folositori și ne vom mîngîia. Nu te descuraja dar, bravul meu prieten. Timpul nostru n-a sosit încă dar va veni. Aceasta eu o simțisem tare bine în revoluția noastră, de aceea mă dam de bună voie după spatele celorlanți. Nu căutam a mă face cu orice preț popular, căci nu știam decît o popularitate, aceea ce e rezultatul faptelor mari și adevărat folositoare. O asemenea popularitate o dobîndește omul tîrziu, mai adesea tocmai după moartea lui, dar atunci ea trăiește cît lumea“.

Scrisoarea lui A. C. Golescu (Albu) din exil de la Brussa — Asia Mică către fratele său Ștefan Golescu. Ianuarie 1851:

...„Despre strîngerea fondurilor necesare pentru pregătirea viitoarei revoluții... Pentru susținerea presei din afară... pentru formarea unui grup de tineri pregătiți în diferite specialități necesare construirii unui stat nou și pentru pregătirea, în cazul unei mișcări în Europa, cu arme, praf de pușcă și ostași...“ A. C. Golescu propune vînzarea întregii lor averi, în care să intre și proprietatea de la Golești.

„... Ce? Singura resursă care mai rămîne bunei noastre măicuțe pentru zilele bătrînețelor ei? Este prea crud! Da! Mi-o spun și eu, dar nu mă opresc aici; îmi mai spun că dacă prin inimă aparținem familiei și mai ales bunei și iubitoarei noastre mame, tot prin inimă aparținem patriei noastre, României, această mamă milenară a noastră a tuturor; ea este mult mai nenorocită și cît p-aci să fie smulsă dragostei noastre.

Inima noastră prin tot ce are mai duios, iubitor, omenesc, zboară spre inima mamei noastre... Prin tot ce ea are ideal, și aș spune supraomenesc, revine de drept patriei noastre. Să nu șovăim!... Ceea ce ar putea fi o mîngîiere pentru una dintre cele două mame, ar putea fi scăparea pentru cealaltă... Mama, ea însăși, sînt încredințat în fundul sufletului meu, va fi încîntată să mai poată adăuga încă o jertfă la cele făcute pînă acum“.

Apelul naționalităților din Paris către naționalii din București. Semnat Nicolae C. Golescu. Paris, 1854 — noiembrie.

„Durerile noastre, iubiților frați ca ș' ale voastre sînt cît se poate mai împungătoare, vedem atîtea calamități ce se' nhăinescu a bîntui necurmat Patria noastră și inimile noastre sîngeră mai cu osebire cînd ne uităm la clasele de jos asupra cărora cad loviturile mai d' a dreptul și făr'a putea găsi consolațiile ce găsim noi carii putem vedea un viitor fără îndoială mai fericit. Însă dacă suferințele noastre sînt mari sînt d'acelea care nu omoară sufletu, nu rumpe resortul inimii, ci din contra ne desceaptă, ne întărîtă, ne'mboldescu ca să ne ridicăm în sfîrșit și noi la înălțimea întîmplărilor în care ne aflăm și care se pregătescu. Puterile omului ca ș'ale unei nații crescu în proporție cu sarcina... icoana ce adoră sufletul nostru este o Românie așa cum a făcut-o Dumnezeu...

Aveți în București un element sublim, cu care puteți face minuni de veți sci să-l atrageți la voi. Vorbim de clasa aceea ce se numesce de jos și care prin inima și căldura ei este mai presus de toate...

Încă odată doar fraților, voință, credință, unire și o lucrare necontenită...“

(extrasă din vol. „Din vremea renașterii naționale a țării românești“ de George Fotino)

C. D. ROSENTHAL: ROMÂNIA REVOLUȚIONARĂ

E vremea cînd telegramele și scrisorile privind doleanțele românilor adresate omenirii se încrucișau zilnic între Viena, Paris, Constantinopol, Londra, Iași, București.

...În Octombrie 1853 — spun documentele — toți valahii exilați din țara lor plecară, unii din Paris, alții din Londra sau de la Viena, alții de la Smirna — cei mai mulți traversînd Turcia europeană călare în timpul iernii. Toți cereau același lucru. În mai 1855 a fost trimis un memoriu prințului Napoleon la Constantinopol prin M. M. N. Golescu și Rosetti cu o scrisoare care a fost publicată în presa timpului în toate capitalele europene. Au urmat alte multe memorii. În 1855, la conferința de la Viena, moldovenii au cerut prințului lor să ia parte la această adunare pentru a-și exprima voința poporului. Despre această scrisoare spune presa vremii că n-a fost publicată nicăieri deși era concepută cu multă abilitate în așa fel ca să nu jignească nici Poarta, nici Austria, nici Rusia... ci în așa fel încît să unească poporul, prințul, boierii, în aceleași sentimente de patriotism și speranțe naționale.

Ziarele „Independența — Belgia“, „Gazeta Austriacă“, „Times“, „Siecle“, „Journal des Debats“, „La Presse“ țineau la curent lumea despre evenimentele din țările române. Istoricii Saint Marc Girardin, Elias Regnaud, Georges Soulange Oliva, M. Ubicini au publicat în această perioadă mai multe lucrări privitoare la țările românești.

Ziaristul francez Paul Bataillard publică la 1 iulie 1856 un amplu articol privind evenimentele de lîngă Dunăre. Spicuim:

...„Noua organizare dorită de acest popor poate pune capăt nenorocirilor seculare prin care a trecut și să facă din el cel mai solid sprijin al viitoarei păci a Orientului.

...Nu trebuie să uităm că e vorba de un popor, victima de un secol al rivalității dintre Poartă, Rusia și Austria, epuizat de mai din îndelungă vreme de regimul ruinător și dizolvant al fanarioților, despuiat încetul cu încetul de toate drepturile lui... și acest popor nu a pierdut nici o ocazie de a-și manifesta viața... Ceea ce a lipsit acestui popor nu a fost valoarea ci încrederea acordată... Dă-i loc în adunare și se va comporta ca un erou... E un popor care crede ferm în perpetuarea și destinul neamului... s-ar putea spune că precum anticii mai așteaptă sfaturile zeilor... dar la un singur semn el se va mișca...“

Previziunile lui Bataillard s-au împlinit. Curtea de la Viena socotea Turcia slăbită o graniță mai sigură decît Marea Neagră și în orice caz preferabilă unui stat unit românesc. O jumătate de deceniu a dus Austria uneltiri anti-unioniste, externe și interne prin Gödel Lannoy mai ales, diplomatul Austriei la Iași.

Wolheim de Fonseca, pentru a influența Anglia și Turcia scria:

„Die Moldau und Wallachei oder «l'Union» ne fait pas la force“... Țările române învecinate constituie tabăra de rezervă și punctul de sprijin al unei viitoare revoluții în imperiul habsburgic... stăruie tema unei răsculări în Transilvania și primejdia dezlipirii acestei provincii românești de imperiu“.

La 19 februarie 1856 Coronini scria lui Prokesh-Osten:

— „O asemenea creațiune (formarea statului român) deși destul de slabă ar fi totuși destul de masivă și de puternică pentru a servi tendințelor daco-romane ce încolțesc în tăcere ca o boală epidemică dincolo și dincoace de Carpați și ar servi drept centru de gravitație pentru toate elementele românești din Transilvania, Banat, Bucovina ...este oare în interesul nostru?“.

Tot în acești ani Thauvenel socotea că:

...„Principalul obiect de preocupare al Vienei e Transilvania ori de cîte ori e vorba de Principate“.

Propagandistul austriac Fonseca se alarma:

...„Unioniștii moldoveni intenționează să convingă pe baronul de Talleyrand că planurile lor ar reprezenta expresia unei dorinți dominante...“

Despre politica externă a contelui habsburgic Buol-Schoenstein Times scria:

...„Este ostil unirii pînă la epilepsie“.

Influența Austriei în acești ani a fost atît de potrivnică visurilor de unitate a românilor încît nici Anglia nu s-a sfiit ca alături de Austria să ceară „așezarea unei semiluni pe eventualul steag comun al celor două țări“, combătînd cu ură și înverșunare numele de Principatele Unite.

Datorită acestor interese ale unor state europene, datorită și faptului că așa cum a afirmat Marx poporul român fusese numai „un pretext în socotelile marilor puteri“, convenția de la Paris din 19 august 1858 nu a admis unirea Moldovei cu Valahia.

Unitatea națională agita însă toate spiritele românești; se spera ca prin unire să se pună capăt și nedreptăților sociale. Citățm în acest sens **fragmentul din protestul deputaților țărani, prezentat la 16 decembrie 1857,** una din cele mai patetice pagini de proză ale vremii:

...„Pînă astăzi se jeluiesc țăranii, toate sarcinile cele mai grele numai asupra noastră au fost puse și noi mai de nici unele bune ale țării nu ne-am îndulcit...

...Cîtă-i Dunărea de mare și de largă, curge rîul sudorilor noastre și se duce peste mări și peste hotare, acolo se preface în rîuri de aur și argint și curge iarăși înapoi de se revarsă în țara noastră, iar noi de la ei nici că ne îndulcim...“

Apelul poporului român, scris de colonelul Kogălniceanu purta șase mii de nume, semnate de reprezentanții din toate clasele poporului.

„Lumea întreagă va omagia demnitatea și fermitatea acestui popor unit, prin limbă și simțăminte, într-adevăr român“ — scrie Paul Bataillard în ziarul parizian

Unirea a fost făcută fără a mai aștepta asentimentul zeilor. Iată cîteva telegrame doveditoare:

Gradovicz (consul la București) către Alleon, 6/18 ianuarie 1859 „L'Assemblee electrice de la Moldavie etc.

„Ieri 5/17 ianuarie adunarea electivă a Moldovei a ales ca domnitor pe prințul Alexandru Ioan Cuza, colonel șef actual al Miliției. Această alegere va reafirma partidul progresist al Valahiei“.

Telegrama soției lui Sadyk Pașa către Gradovicz.

„La nouvele de l' election moldave a été un coupe de theatre“.

Delegația moldoveană către domnitorul Cuza:

Varna 23 ianuarie 1859:

„După o călătorie grea ajunși sănătoși la Varna, așteptăm vaporul ca să plecăm marțea viitoare la Constantinopol.

semnează: C. Negri, N. Catargi, Col. Mavrichi.

Varna, 23 ianuarie 1859:

Delegația moldoveană relatează domnitorului primirea frumoasă de la București și entuziasmul general de pe tot parcursul Focșani — Giurgiu, sugerînd aceeași primire pentru deputația munteană care se duce în Moldova.

București 24 ianuarie.

George Sion către Costache Negri:

„Vestește alegerea lui Alexandru Ioan Cuza în țara românească. Entuziasm general“.

Consulul austriac nu-l felicită pe domnitor. Nici consulul britanic Churchill.

La 25 ianuarie 1859, Ioan Alecsandri scrie din Paris lui Vasile Alecsandri:

...„Am fost ieri la ministerul Afacerilor Externe, am comis răutatea de a sesiza pe Mister Billing că Mr. Béclard nu prea s-a grăbit să informeze guvernul asupra rezultatului neașteptat al alegerii valahe... Surpriză, mirare, admirație generală. Dar și o neliniște pretutindeni asupra urmărilor unui asemenea eveniment... Alegerea de la București oferă o imagine puternică a voinței naționale, un sprijin adus politicii susținută în congres de Franța, Piemont și Rusia... ...Ziarele îmi dovedesc dragoste.

Telegrama lui Gradovicz către soția lui Sadyk Pașa; 27 ianuarie:

„Nu-l cunosc pe Cuza. Franța cred că va susține această alegere în ambele principate dacă nu, va fi poate una din cauzele războiului“.

Paris, 26 august. Procesul verbal încheiat de către marile puteri pentru recunoașterea dublei alegeri a lui Alexandru Ioan Cuza, a fost semnată de miniștrii plenipotențiari ai Angliei, Austriei, Franței, Rusiei, Prusiei, Sardiniei și Turciei.

Costache Negri scrie din Constantinopole domnitorului Alexandru Ion Cuza, la 29 august 1859:

...„Protocolul investiturii este semnat... Am discutat mult cu ambasadorul Franței despre Alteța Voastră“.

. . . . . .

„Lumea nu crede în idee fără a-i fi văzut putința de realizare — scrie Nicolae Iorga mai tîrziu în „Însemnătatea Unirii“.

Ideea Unirii a fost realizată de poporul român prin propriile lui puteri, care au stîrnit uimirea Europei constrînsă să-i respecte voința.

Unirea realizată în 1859 prin lupta maselor populare și ale spiritelor populare ale vremii, își află întruchiparea celor mai înalte idealuri de libertate socială și națională a poporului român în Republica Socialistă România, cînd puterea și prestigiul neamului nostru „crește și se dezvoltă“ continuu, așa cum a prevăzut Nicolae Bălcescu în articolul „Mersul revoluției în istoria românilor“ publicat la Paris în 1850.

Cînd Alexandru Ioan Cuza s-a prezentat la Constantinopol nu ca un vasal, ci ca un domnitor liber, ales „prin voința poporului român, cu fruntea sus, i-a spus Sultanului: „Așa cum m-a trimis pe mine țara“

VIOLETA ZAMFIRESCU

„Pe la 7 ore seara se termină operaciunea. Mitropolitul proclamă votul Adunării. Clopotelei capitalei încep a suna, și o dulce ploaie prevestitoare de abundență și prosperitate începu a curge.

Poporul, în delirul său frenetic, credea că însuși D-zeu plînge de fericire, văzînd fericirea sa; apoi, fără a se supăra pe ploaie, aprind torțele și, cu muzica militară în mijloc, purced pe uliță. Toate casele publice și private se iluminează. Lăutarii în toate părțile. Oștirea, cu pușile de-a umere, amestecată printre popor, se bucură de fericirea generală. Astfel, poporul cu muzică, cu miliția, cu facîele aprinse s-a purtat pe toate ulițele urînd pe consulii urînd pe deputați și jucînd Hora Unirii pe la toate răspîntiile.

Dar, o, Dumnezeule! Fapta este atît de mare, încît pana tremură în mîna mea...și o lasă!'

Autorul, sugrumat de emoție, al acestui reportaj pasionant și uimitor de plastic, este N. T. Orășeanu. Rîndurile lui au darul de a reînvia, înaintea ochilor noștri, acel moment istoric și unic, cînd un vis de veacuri, trecut prin vitregia timpului, și atît de scump poporului român, ia ființă reală consfințind întemeierea statului nostru național. Nici un alt act din istoria României nu a rămas atît de viu și de puternic în conștiința poporului, cucerind țara de la un capăt la altul, ecoul său trecînd în imperiul legendei.

Și, prin această legendă, Cuza Vodă trece biruitor, așa cum și l-a dorit fiecare român din Moldova, și din Muntenia și din Ardeal, simbol al nădejdilor sugrumate sau înșelate în veacurile trecute, Domn în înțelesul de apărător al celor umili, aprig și crîncen cu dușmanii, nemărginit în iubirea de țară, stînd în Scaunul dreptății și împărțind-o cu înțelepciune și hotărîre. Iată un erou creat de popor și rămas astfel ca un mucenic al luptelor sale necurmate și în atîtea rînduri scăldate în sîngele moșilor și strămoșilor, un erou al istoriei noastre, din rîndul lui Tudor și Iancu, un erou al revoluției în jurul căruia poporul a țesut covorul unei legende atît de nobile.

„Pana tremură în mîna mea...și o lasă“ — zice N. T. Orășanu. E manifestarea emoției dar și a unui îndemn pe care noi, astăzi, avem datoria de a-l prelua și înfăptui. Mă gîndesc astfel la datoria de a reînvia din pragul socialist al zilelor pe care le trăim, imaginea artistică de mare simțire patriotică a acelor împrejurări pe care le sărbătorim, în fiecare 24 ianuarie, înscris în calendarul sfînt al istoriei.

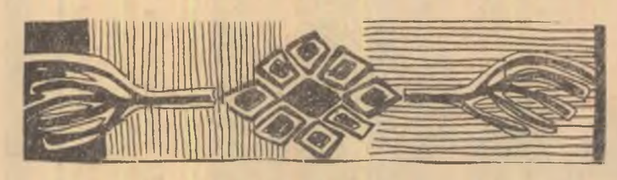

Mi se pare deci întrutotul îndreptățită dorința de a vedea scris, cum zice și Eugen Barbu, **Romanul Unirii,** după cum e de așteptat o piesă de teatru care să evoce vibrant Unirea și pe bărbații ei de seamă în frunte cu Domnitorul Cuza. Este de asemenea un subiect atît de nobil și de generos, apt să inspire prin puterea dramatismului său, pelicula unei opere cinematografice, o amplă frescă istorică, avîndu-l în centru pe Alexandru Ioan Cuza, și pe care eu o văd înserată în acel șir de opere prin care cinematografia și-a propus să reconstituie istoria noastră.

Rare au fost acele momente istorice care să unească în sprijinul lor, poporul întreg și pe reprezentanții săi de seamă, într-o astfel de vie și de emoționantă comuniune spirituală, cum a fost înființarea actului Unirii.

„...dorința cea mai mare, cea mai generală, aceea hrănită de toate generațiile trecute, aceea care este sufletul generației actuale, aceea care împlinită va face fericirea generațiilor viitoare, este Unirea Principatelor într-un singur stat, o unire care este firească, legiuită și neapărată, fiindcă în Moldova și în Valahia sîntem același popor, omogen, identic ca nici un altul, pentru că avem același început, același nume, aceeași limbă, aceeași religie, aceeași istorie, aceeași civilizație, aceleași instituții, aceleași legi, aceleași obiceiuri, aceleași temeri și aceleași speranțe, aceleași trebuințe de îndestulat, (...) aceleași dureri în trecut, același viitor de asigurat și în sfîrșit, aceeași misie de împlinit...“.

Răscolitoarele slove ale lui Mihail Kogălniceanu, iradiind de o înălțătoare dragoste de țară și de încredere în viitorul ei, pot sta cu drept cuvînt, în fruntea paginii de roman, a piesei de teatru, a peliculei cinematografice, pe care le așteptăm să evoce, vibrant, pentru cei de azi și pentru cei de mîine actul Unirii.

DINU SARARU

COMITETUL DE REDACȚIE

I. D. BALAN (redactor șef adjunct)
MARIN BUCUR
CONSTANTIN CHIRIȚA
MIHAI NEGULESCU
A. L. OPREA (redactor șef adjunct)
DINU SARARU (secretar general al redacției)
NICULAE STOIAN
VIOLETA ZAMFIRESCU

Prezentarea artistică
EUGEN MIHAESCU
Prezentarea grafică:
D. MOLDOVEANU

REDACȚIA: B-dul Ana Ipătescu nr. 15, telefon 11.51.54, 11.38.51, 12.16.10

ADMINISTRAȚIA: Șoseaua Kiseleff nr. 10, telefon 18.33.99

Abonamente: 13 lei — 3 luni; 26 lei — 6 luni; 52 lei — un an;

Tiparul: Combinatul poligrafic Casa Scînteii

40 220